

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Arabský prvek v granadském nářečí

Arabic element in the dialect of Granada

Veronika Feltová

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Krinková, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce, PhDr. Zuzaně Krinkové, PhD., za vstřícnost, rady, hodnotné připomínky a celkově příjemné vedení bakalářské práce. Také děkuji všem respondentům mého dotazníku a v neposlední řadě i mým nejbližším za jejich podporu během studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů a literatury.

V Praze, dne 15. května 2020

Veronika Feltová

Abstrakt

Cílem této práce je popsat arabský prvek v granadském nářečí. Je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zaměřuje na historicko-kulturní přehled přítomnosti Arabů na Pyrenejském poloostrově, dále se zabývá vlivem arabštiny na španělštinu, a nakonec stručně popisuje dialekt východní Andalusie se zaměřením na Granadu. Praktická část je potom věnovaná terénnímu výzkumu zaměřenému na znalost vybraných arabismů v oblasti Granady.

Klíčová slova

španělština, arabština, arabismy, výpůjčky z arabštiny, Arabové, dialekt, Andalusie, andaluský dialekt, Granada, slovní zásoba, dotazníkový výzkum, jazykový kontakt

Abstract

The aim of this thesis is to describe the Arabic element in the dialect of Granada. The thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part focuses on the historical and cultural context of Arabic presence on the Iberian Peninsula, the influence of Arabic on Spanish and also the dialect of Eastern Andalusia, especially Granada. The practical part is then dedicated to the research of selected vocabulary of Arabic origin and its knowledge among people in the region of Granada.

Key words

Spanish, Arabic, Arabisms, loanwords from Arabic, Arabs, dialect, Andalusia, Andalusian dialect, Granada, vocabulary, questionnaire research, language contact

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Historicko kulturní přehled.....	9
2.1. Příchod Arabů na Pyrenejský poloostrov.....	9
2.2. Córdobský chalífát.....	11
2.3. Maurové, Mudéjarové a Moriskové.....	13
2.4. Rozpad říše a reconquista.....	15
2.5. Situace po reconquistě.....	16
2.6. Přínos Arabů na Pyrenejském poloostrově.....	17
2.7. Stručná historie Arabů v Granadě.....	18
3. Vliv arabštiny na španělštinu – historie a současnost.....	20
3.1. Španělská varianta arabštiny.....	20
3.2. Vliv arabštiny na španělskou slovní zásobu.....	21
3.2.1. Obecně o výpůjčkách.....	21
3.2.2. Charakteristika arabismů.....	22
3.2.3. Boje a války.....	23
3.2.4. Hospodářství.....	23
3.2.5. Obchod.....	23
3.2.6. Bydlení.....	24
3.2.7. Instituce.....	24
3.2.8. Věda.....	24
3.2.9. Přídavná jména, slovesa, částice.....	24
3.2.10. Emoce, přání, ctnosti a neřesti.....	25
3.2.11. Slova převzatá z jiných jazyků.....	25
3.3. Zeměpisná jména Pyrenejského poloostrova arabského původu.....	25
3.4. Fonetika arabských přejatých slov.....	26
3.4.1. Fonetika středověké španělštiny.....	26
3.4.1. Fonetika arabismů.....	28
3.5. Morfologické a syntaktické aspekty arabismů.....	29
3.6. Sémantická a frazeologická stránka arabismů.....	30
3.7. Úpadek arabského vlivu na španělštinu.....	31
3.8. Současný vliv arabštiny na španělštinu.....	31

4. Dialekt východní Andalusie s důrazem na oblast Granady.....	33
4.1. Znaký andaluské španělštiny.....	33
4.2. Jazykový status andaluské španělštiny.....	34
4.3. Historie dialektu.....	34
4.4. Charakteristiky východoandaluského dialektu se zaměřením na Granadu.....	34
4.4.1. <i>Ceceo</i>	35
4.4.2. <i>Yeísmo</i>	36
4.4.3. Frikativizace [ts].....	36
4.4.4. Aspirace a ztráta koncového -s, otevřené vokály.....	36
4.4.5. Konsonanty -r a -l na konci slabiky.....	37
4.4.6. Výslovnost hlásky j.....	38
4.4.7. Typy s.....	38
4.4.8. Ztráta intervokalického -d-.....	39
4.5. Možný vliv arabštiny na dialekt východní Andalusie v oblasti Granady.....	39
5. Znalost vybraných výrazů arabského původu (praktická část).....	41
5.1. Hypotézy a cíle výzkumu.....	41
5.2. Metoda výzkumu.....	42
5.3. Postup.....	42
5.4. Výsledky.....	51
6. Závěr.....	53
Resumé.....	54
Bibliografie.....	57
Elektronické zdroje.....	58
Obrázky.....	60
Přílohy.....	61

1. Úvod

Pozůstatky arabské přítomnosti jsou na Pyrenejském poloostrově patrné dodnes. Arabské obyvatelstvo výrazně ovlivnilo téměř všechny aspekty tehdejší španělské společnosti a zaneslo do ní nejenom svoje zvyky a kulturu, ale také některé jazykové aspekty. V této práci bych se proto chtěla věnovat tomuto arabskému prvku, a to konkrétně v granadském nářečí.

V první, teoretické části práce, nejdříve nastíním historicko-kulturní přehled Arabů na Pyrenejském poloostrově. Jak se na poloostrov dostali, jejich společnost a dále pak reconquistu a situaci země po jejich vyhnání.

Poté se zaměřím na vliv arabštiny na španělštinu od historie až po současnost. Představím, co je to slovní výpůjčka a arabismus, a dále také vliv arabštiny na španělskou slovní zásobu. Popíšu i fonetické, morfologické a syntaktické aspekty arabismů.

Na závěr první části se pak budu zabývat stručným popisem andaluského dialektu, přičemž se zaměřím hlavně na oblast východní Andalusie a Granady.

Druhá, poslední část práce, je část praktická. Zde se budu věnovat terénnímu výzkumu, který jsem provedla v Granadě během svého pobytu na Erasmu. Výzkum je zaměřený na znalost vybraných výrazů arabského původu a má dokázat, zda se daná slova na území Granady stále používají, případně jakými kritérii je to ovlivňováno.

2. Historicko-kulturní přehled

2.1. Příchod Arabů na Pyrenejský poloostrov

Arabové se na Pyrenejský poloostrov dostali v 8. století našeho letopočtu a jejich soužití s křesťany trvalo prakticky po celý středověk, až do 15. století. Již roku 646 arabská vojska dobyla egyptskou Alexandrii a následně se začala přesouvat i do Afriky. V té době existovala na Pyrenejském poloostrově říše germánských Vizigótů, která již ale postupně upadala. Arabové této situace využili a rozhodli se se svými ambicemi zacílit ještě dál. Jejich motivace byla obrovská, protože ten, kdo padl při šíření islámu, se měl ihned dostat do ráje. Vojska tedy nejdříve postupně dobyla severoafrický Magreb a následně se dostala až na pobřeží Gibraltarského průlivu. Roku 711 pak islámští bojovníci pod vedením Tárika ibn Ziyada zvítězili v bitvě u Guadalete nad Vizigóty a král Rodrigo padl. To znamenalo, že Arabům již k překročení na Pyrenejský poloostrov nestálo nic v cestě.¹

Po proniknutí na Pyrenejský poloostrov začali Arabové rychle dobývat další a další území. Nejdříve se zmocnili Córdoby, následně pronikli i do hlavního města vizigótské říše, Toleda. Ještě v témže roce později padla i Málaga. Dobývání pak pokračovalo v Asturii a Leónu, následovala Sevilla, Mérida, Zaragoza, roku 717 poté Barcelona, Pamplona a nakonec i Granada. Dobyť byl i Lisabon a další území dnešního Portugalska. Arabská vojska dále úspěšně překonala i území jižní Francie. S velkým očekáváním pak pokračovala i na sever, avšak po porážce v bitvě u Poitiers roku 732 se jim už nikdy toto území i přes opakované snahy dobýt nepodařilo. V jejich moci zůstalo pouze území okolo města Narbonne nazývané Septimánie.²

¹ CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2010, 219 s. Stručná historie států, sv. č. 72. ISBN 978-80-7277-478-4.

² GLACOVÁ, Denisa. *Muslimské Španělsko*. [online]. Praha, 2018. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/muslimske-spanelsko/> a CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 34-35

Mapa 1: Dobývání Pyrenejského poloostrova Araby³

I když je známo velké množství mýtů o nelítostném arabském dobývání i o tom, jak se obyvatelé Pyrenejského poloostrova hrdinsky bránili, pravdou je, že ve spoustě případů se celý tento proces obešel bez jakýchkoli známek násilí. Velké množství Hispánců se arabským vojskům vzdávalo zcela bez odporu a mnohdy dokonce i s určitou nadějí, že muslimská nadvláda by mohla být lepší než předchozí zmatené panování Vizigótů. Mezi oběma stranami se podepisovaly mírové smlouvy, takzvané *capitulaciones*, a neobvyklé nebyly ani dynastické mírové sňatky.⁴

Po ovládnutí velké části Pyrenejského poloostrova dostalo celé toto arabské území název Al-Andalus, z čehož je odvozen i dnešní název jihošpanělské autonomní oblasti Andalusié. Jeho místodržící se pak stali emíry. Později však rod Abbásovců porazil v občanské válce rod Umajjovců a jejich jediný přeživší, Abd ar-Rahmán, utekl do Španělska, kde si založil vlastní říši nazývanou Córdobaský emirát. Roku 716 si pak za hlavní město své říše zvolil Córdoba a o dva roky později, roku 718, už Arabové ovládali většinu území Pyrenejského poloostrova. Nepodlehli jen hornatý severozápad, který vizigótská šlechta v té době ještě zatím úspěšně bránila.⁵

Po založení emirátu se na celém území odehrávalo mnoho válek. Úmyslem Abbásovců bylo porazit Abd ar-Rahmána, ale to se jim nikdy nepodařilo a Córdobaský

³ La conquista musulmana de la Península Ibérica. [obrázek]. V: *Al-Ándalus*. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: http://agrega.juntadeandalucia.es/repositorio/23032017/1f/es-an_2017032312_9130529/5_alndalus.html

⁴ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 33-34

⁵ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 37-39

emirát zůstal nezávislý. Na severu se pak Arabové snažili zpracovat neúrodná území, v čemž však nakonec také selhali a vrátili se zpět do Afriky. A byla to právě jejich absence, která zde později způsobila rozmach rodících se křesťanských států.

Arabové také vedli několik válek s Franky. Toto válčení vyvrcholilo na konci 8. století, kdy franský král Karel zahájil tažení na Pyrenejský poloostrov. Arabové tak nakonec ztratili Barcelonu a již zmiňovanou Septimánii.

2.2. Córdobaský chalífát

V 10. století se území definitivně odtrhlo od muslimských vládců na východě a byl vytvořen Córdobaský chalífát. Ten pak začal velmi rychle expandovat, a to i na sever Afriky, kde byla dobytá města Ceuta, Melilla nebo Tanger. Dále byl dobyt i Gibraltarský průliv a chalífát se tak stal jednou z hlavních evropských námořních velmocí.

Mapa 2: Córdobaský chalífát⁶

V době Córdobaského chalífátu hrály velmi důležitou roli hospodářství a kultura a Al-Andalus se tak rychle stala vůbec nejrozvinutějším státem v Evropě. Její urbanizace

⁶ Califato de Córdoba. [obrázek]. V: *Califato de Córdoba*. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://sites.oxy.edu/guillenf/espanol302/recursos/mapas/Califato%20de%20Córdoba.html>

a vyspělá společnost velmi kontrastovaly zaostalému severu, který byl i nadále pod nadvládou křesťanů.⁷

Na celém území velmi kvetl obchod. Obchodovalo se s otroky, zlatem a stříbrem, tkaninami, oleji, kořením či hedvábím. Chalífát měl také vlastní měnu: zlatý dinár a stříbrný dirham. Proto byl poté v celém desátém století významným zdrojem zlata pro celou Evropu.

Výrazný byl v chalífátu i rozvoj řemesel, například bavlnářství a textilní průmysl, hrnčířství či výroba skla. Celé území mělo velmi dobrou infrastrukturu, systém výstavby cest a zavlažovací systém, což umožňovalo kvalitní zásobování měst a účinné fungování celé společnosti. A jelikož města byla této společnosti klíčovým prvkem, docházelo také k zakládání měst na zelené louce. Tímto způsobem vznikl například Madrid či Almería.

Díky tomuto plně funkčnímu systému došlo k výrazným změnám i v hospodářství. Tomu se začalo dařit natolik, že toto období někdy dokonce bývá nazýváno zelenou revolucí. Hlavními plodinami bylo obilí, vinná réva a olivy. Dobrý zavlažovací systém však umožnil i zavádění plodin nových a náročnějších na spotřebu vody. Začala se pěstovat rýže, cukrová třtina, citrusy, bavlna, šafrán a mnoho dalších. Ani chov hospodářských zvířat nezůstal pozadu. Muslimské obyvatelstvo chovalo hlavně ovce, ale také koně, muly, osly a dokonce i velbloudy. Kvůli hospodářství a stavbě bohužel také často docházelo k odlesňování, protože dřevo bylo v té době vůbec nejoblíbenějším stavebním materiálem.⁸

Další oblastí, které se v době chalífátu dařilo, byla kultura a věda. Islámská kultura byla překvapivě velmi vstřícná, tolerovala velké množství cizích kultur. Později si dokonce začala brát inspiraci i od vzdálenějších národů, například od Mongolů či Číňanů, se kterými Arabové vedli obchod. Rozvíjela se matematika a aritmetika, které se Arabové naučili od Indů. Od starých Řeků pak převzali astronomii, logiku a medicínu. Nejvýznamnějším lékařem, ale i filozofem a matematikem chalífátu byl bezpochyby Averroes – Ibn Rušd. Stal se symbolem vysoké arabské kulturní úrovně a svým přístupem k medicíně položil základy pro pozdější další vývoj evropského lékařství. Významným lékařem a chirurgem byl také Abú-I-Kásim az-Zahráwí, lékař chalífy al-Hakama II., který mimo jiné napsal velmi významnou encyklopedii lékařství. V chalífátu pak dále vzkvétala botanika, literatura či již zmíněná filozofie. Velmi

⁷ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 43-44

⁸ GLACOVÁ, Denisa. Op. cit., 2018. a CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 44

uznávaným filozofem, právníkem, historikem a básníkem byl Ibn Hazm. Velký význam měly také překlady. V té době vznikla slavná překladatelská škola v Toledu, díky které se podařilo zachovat velkou část cenného antického odkazu.⁹

Co se týče náboženství, panovala na celém území hlavně zezačátku náboženská svoboda. To bylo dáno převážně flexibilitou tehdejší islámské doktríny a dvojznačností některých pasáží v koránu, protože uctívání jednoho boha, posmrtný život či zjevení byly pro islám i křesťanství stejné. A jelikož ještě nebyly stanovené konkrétní interpretace těchto pasáží a Arabové byli v tomto ohledu velmi tolerantní, umožnili tak soužití více náboženských skupin na společném území. A kromě celkové spokojenosti obyvatelstva z toho navíc měli i zisk finanční, protože ti, kteří si chtěli zachovat svoji víru, museli platit zvláštní daň zvanou *chizya*. V chalífátu tedy žili jak muslimové, tak i křesťané a židé. Všichni se tak výrazně zapojovali do obchodu a mohli bez rozdílu získat výrazné posty ve státní správě. Co se pak týče otroků, s těmi se také většinou zacházelo poměrně slušně.¹⁰

Po celé 10. století měli Maurové na Pyrenejském poloostrově obrovský vliv a dobyli nespočet území. Říše vzkvétala a dostala se i na svůj vrchol. Na začátku 11. století pak však už říše začala upadat a roku 1031 došlo k jejímu definitivnímu zániku. Důvodem byla smrt velmi schopného poradce Almanzora a následná neschopnost samotného chalífy udržet pod kontrolou celé území. V chalífátu se pak dále rozpoutala i občanská válka *fitnah* a všeobecně panující chaos tak situaci nezlepšil. Říše se následně rozpadla na malá království nazývaná *taifas*, která se sice ještě několik století snažila bránit, nakonec však křesťanům ze severu podlehla a tím se arabská nadvláda dobrala úplného konce.¹¹

2.3. Maurové, Mudéjarové a Moriskové

V kontextu Arabů na Pyrenejském poloostrově se nejednou setkáme se skupinami obyvatel nazývanými Maurové, mudéjarové či moriskové. Není proto pochyb, že by bylo nevhodné je zde nezmínit, protože všechny tyto tři skupiny hrály v době arabské nadvlády na poloostrově svou roli a je důležité si upřesnit, co tyto názvy vlastně znamenají.

Maurové je název, který se používal pro muslimy ze severní Afriky, převážně arabského a berberského původu. Toto označení se však vztahovalo i na španělské

⁹ GLACOVÁ, Denisa. Op. cit., 2018. a CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 40-43

¹⁰ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 34-35

¹¹ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 34-40

konvertity k islámu. Samotný název je pak odvozen od řeckého pojmenování obyvatel Mauritánie, státu na západním pobřeží Afriky – *Moros*.¹²

Mudéjarové bylo označení pro Maury, kteří po křesťanské reconquistě zůstali na území Španělska a nekonvertovali ke křesťanství. Bylo jim dovoleno ponechat si vlastní jazyk, náboženství, kulturu i instituce a pokračovat v soužití s křesťany na Pyrenejském poloostrově. Protože jim však nebylo dovoleno vstupovat do státních služeb, věnovali se mudéjarové hlavně tradičním řemeslům a architektuře, která byla velmi silně ovlivněna tou islámskou.¹³ To pak dalo za vznik jedinečnému architektonickému stylu – *estilo mudéjar*, který je tolik typický hlavně pro jižní část Španělska, například Granadu, Córdoba či Sevillu. Vyznačuje se velkou zdobností a prolínání evropských a islámských prvků a poukazuje na soužití dvou zcela odlišných kultur na tomto území, které je dnes již nedílnou součástí španělské historie. Bohužel se však do dnešní doby mnoho těchto odkazů nedochovalo, protože islámští stavitelé často používali nepříliš odolné materiály jako dřevo, cihly či keramiku.¹⁴

Název moriskové se pak používal jako označení pro Maury, kteří po reconquistě neboli znovudobytí celého území křesťany, zůstali na území Španělska a přijali křesťanství jako svoje nové náboženství. Je však nutné zmínit, že toto se ne vždy dělo dobrovolně, protože od roku 1501 byl přestup ke křesťanství povinný. Po násilné christianizaci tak byla přinucena konvertovat i část mudéjarů. Je také pravdou, že někteří moriskové (například v oblasti Granady) se španělským obyvatelstvem nikdy úplně nesplynuli, a i přes přijetí křesťanství si zachovali svoji arabskou kulturu. To pak vedlo k častým sporům, a nakonec k jejich úplnému vyhnání Filipem III. v roce 1609. Toto rozhodnutí však mělo velmi neblahý dopad na celkovou hospodářskou situaci země, protože moriskové v té době tvořili podstatnou část pracujícího obyvatelstva a mnohdy byli ve svých odvětvích zcela nenahraditelní.¹⁵

¹² FENCLOVÁ, Nikola. *Vznik a počátky španělské inkvizice*. [online]. Plzeň, 2017. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/28619/1/BP%20Nikola%20Fenclova.pdf>. s. 19

¹³ HÁJKOVÁ, Simona. *Proměny vztahu křesťanství k islámu: Španělsko pod nadvládou Arabů*. [online]. Plzeň, 2013. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/9701/1/Hajkova_Simona_Spanelsko_pod_nadvladou_Arabu.pdf f. s. 11-12, 71

¹⁴ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 41

¹⁵ BŘESKÁ, Jana. *Muslimové v současném Španělsku a španělský oficiální islám*. [online]. Praha, 2008. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/16560/150012142.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 24-25, 31 a MACHÁLEK, Vít. *In hoc signo vincis. Vítězství kříže nad pŭlměsícem v knihách Louise de Wohl*. [online]. Praha, 2014. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/96643/1386431_vit_michalek_255-265.pdf?sequence=1&isAllowed=y. s. 260-261

2.4. Rozpad říše a reconquista

Arabská říše začala oslabovat, a nakonec se v 11. století rozpadla na několik menších království. Tím začala takzvaná reconquista neboli znovudobytí, čímž chápeme zpětné vytlačení Arabů křesťany z území Španělska a posléze i z celého Pyrenejského poloostrova.¹⁶

Proces reconquisty vlastně začal už v roce 722, kdy byla maurská vojska poprvé výrazně porážena v bitvě u Covadongy. Díky této porážce si maurský protivník, malé Asturské království na severu Španělska, udrželo moc a pod vedením vizigótského šlechtice Pelaya i nadále pokračovalo v odporu. Toto vítězství sehrálo významnou roli v psychice křesťanů, protože se vůbec poprvé na vlastní kůži přesvědčili, že muslimové skutečně jsou porazitelní. Astuřanům se pak nakonec podařilo dobýt téměř celou Galicii včetně významného Santiaga de Compostela, jež se následně díky pouti k hrobu svatého Jakuba stalo mezinárodním křesťanským symbolem. To pak v dalších obdobích reconquisty sehrálo klíčovou roli, protože přicházející křesťanští poutníci postupně osidlovali celou oblast a dali tak vzniknout řadě nových měst a kostelů, čímž se křesťanská moc ještě více upevnila.¹⁷

Další křesťanské úspěchy pak přišly na konci 8. století pod vedením franského krále Karla Velikého. Je však určitě zajímavé zmínit, že jeho úplně první bitva skončila neúspěchem. Vítězné byly až bitvy následující, ve kterých se Frankům podařilo dobýt Gironu a Barcelonu.

Na počátku 10. století začala expanze Asturie, Leónu a nově vzniklé Kastilie (tento název vznikl podle vybudování velkého množství hradů – *castillos*). Netrvalo však dlouho a navarský král Sancho III. tyto provincie i s Aragonií ovládl a proměnil Navarru v nový vůdčí stát křesťanského Španělska. Jeho syn Ferdinand, vládce kastilského hrabství, se poté postaral o mnoho dalších výbojů proti Maurům a také o výrazný postup křesťanů na jih. Navíc se pak také v roce 1230 zasloužil o spojení Kastilie a Leónu nebo o založení univerzity v Salamance, jedné z nejstarších univerzit v celé Evropě.¹⁸

Po smrti Ferdinanda se vlády ujal jeho syn Alfons VI., který opět výrazně rozšířil svoje území směrem na jih. Po boku Alfonse prý bojoval i bájný rytíř Cid, který se zasloužil o dobytí Valencie a později se pro svou věrnost stal národním hrdinou celého Španělska. Vznikalo i mnoho rytířských řádů, které po celou dobu své existence

¹⁶ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 46

¹⁷ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 46-47

¹⁸ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 46-49

pomáhaly v bojích proti muslimům a ochraňovaly poutníky proudící do Santiaga de Compostely.¹⁹

Během tohoto období padlo v roce 1085 do rukou křesťanů i jedno z nejvýznamnějších islámských center, Toledo. Maurové však tuto prohru nenechali jen tak a hned během následujícího roku znovu ovládli Andalusii. Ani tento pokus o opětovné převzetí nadvlády ale nakonec Maurům nevyšel a Andalusie až do 13. století nepřestávala ztrácet svou moc. Na poloostrově již existovalo pět nezávislých křesťanských království (Portugalsko, Kastilie, Navarra, Aragonie a León) a král Alfons VII. se dokonce nechal korunovat císařem.²⁰

Posledním nezávislým muslimským územím se pak v polovině 13. století stala Granada. Její dobytí však přišlo velmi záhy a celému procesu napomohl i sňatek Isabely Kastilské s Ferdinandem Aragonským a vytvoření Španělského království roku 1479. Samotné dobytí Granady se pak uskutečnilo roku 1492, čímž došlo i k završení reconquisty.²¹

2.5. Situace po reconquistě

Velmi brzy po vytvoření Španělského království nastolili Ferdinand a Isabela v celém Španělsku tvrdé represe. Zavedli inkvizici a začalo také politické odsouvání Židů a Maurů. Katoličtí králové museli svými činy prokázat, že si svůj titul opravdu zaslouží, a tak se rozhodli zbavit se veškerých pozůstatků islámu na poloostrově. Nastala takzvaná boží válka (*guerra divina*), která však byla prezentována jako přerod Španělska v lepší, silnější a sjednocenější zemi. Právě inkvizice pak byla použita jako politický nátlak vůči šlechtě (inkvizice ve Španělsku totiž nebyla církevní, nýbrž státní institucí), která se centralizaci Španělska hlavně ze začátku bránila. Dalšími prostředky pak bylo bourání hradů či zavedení daňového systému.²²

V roce 1492, po dobytí Granady jako posledního islámského území v zemi, se situace výrazně změnila i pro dosud setrvávající Maury a Židy. Pro Židy Isabela a Ferdinand vydali téhož roku edikt, který jim nařizoval buď přijmout křest, anebo Španělsko opustit. Toto rozhodnutí pak mělo za následek rozsáhlá pronásledování Židů

¹⁹ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 49-51

²⁰ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 46-49, 51

²¹ GLACOVÁ, Denisa. Op. cit., 2018. a CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 58-59

²² CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 58-60

a jejich odchod ze země, což se později velmi neblaze promítlo na celkové kulturní a hospodářské situaci.²³

Vůči Maurům byla nejdříve zachována určitá míra tolerance, nakonec však i pro ně dopadla situace velmi podobně. V roce 1499 byly v Granadě tisíce Maurů přinuceny kardinálem Cisnerosem k hromadnému křtu a konverzi na křesťanství. Maurům se tento nátlak pochopitelně nelíbil, a tak zorganizovali povstání, známé také jako povstání v Alpujarras.²⁴ Cisnerova nařízení ale byla neoblomná, a proto byli ti, kdo odmítli konverzi či deportaci do Afriky, ihned zmasakrováni. Náboženské jednoty tak bylo nakonec dosaženo, ale způsobem, který byl velmi krutý a nelidský, a navíc i naprosto zničující pro španělskou ekonomiku.²⁵

2.6. Přínos Arabů na Pyrenejském poloostrově

Jak už vyplývá z předchozí kapitoly o Córdobském chalífátu, arabská přítomnost na Pyrenejském poloostrově, ale i po celé Evropě byla velmi přínosná, a to hned z několika důvodů. Jedním z nich byl samozřejmě již zmiňovaný obchod. Arabové kompletně přetransformovali zaostalou hospodářskou společnost a ta nová začala vlivem obchodu vzkvétat. V této souvislosti se ve Španělsku zavedla i nová měna. Touto změnou navíc země získala i spoustu nových kontaktů s dalšími exotickými zeměmi, které se staly přínosnými nejen pro španělské hospodářství, ale také architekturu, kulturu či vědu.

Dále se velmi dařilo celkovému chodu společnosti. Vzkvétala nová řemesla, byla vybudována dobrá infrastruktura i zavlažovací systém, po celé zemi panovala náboženská svoboda. Žádná ze skupin společnosti nebyla v nevýhodě a obyvatelé tak byli spokojeni, což arabskou Al-Andalus ihned vyneslo na jednu z předních příček nejrozvinutějších států v Evropě.

Určitě nesmíme zapomenout ani na kulturu, které se pod vlivem Arabů také nesmírně dařilo. Jak již bylo zmíněno, do popředí se dostala věda s důrazem na matematiku a astronomii, botaniku, lékařství, hudbu, filozofii či literaturu. Velmi důležité byly i nejrůznější překlady starořeckých děl, které se později dostaly do rukou Evropanů a zasloužily se tak o rozvoj renesance.²⁶

²³ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 58-60

²⁴ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 59-60

²⁵ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 58-60 a HANUSOVÁ, Martina. *Otázka morisků v Cervantesově době*. [online]. Praha, 2016. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/74844/BPTX_2014_2_11210_0_409355_0_165033.pdf?sequence=1&isAllowed=y. s. 9-10

²⁶ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2010. s. 40-44

2.7. Stručná historie Arabů v Granadě

Na závěr této kapitoly bych se ještě chtěla zmínit o Arabech pouze v granadském regionu. Toto stručné shrnutí by mělo pomoci vysvětlit skutečnost, že granadská španělština neobsahuje zdaleka takové množství arabských výpůjček, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Po rozpadu Córdobského chalífátu v roce 1031 se říše rozpadla na malá království – *taifas*. To granadské (neboli granadský emirát) pak bylo poslední, které nejdéle odolávalo nájezdům křesťanů. Tím si zasloužilo uznání v oblasti umění a kultury, které lidé obdivují dodnes.²⁷

Granadský emirát byl založen jeho prvním emírem, Al Ahmarem. Tomu pomohl i Ferdinand III. Leonský, jelikož proti sobě nechtěl mít silného nepřítele. Proto uzavřel s Al Ahmarem mírovou dohodu, která obě území sjednotila. Granadský emirát však po celou dobu svojí existence provázely války a jeho budoucnost tak byla nejistá.²⁸

Obyvatelstvo granadského království bylo velmi různorodé, ale také početné. První velké imigrace do Granady, které způsobilo povstání andaluských mudéjarů, se odehrály ve 13. století. Krátce po této události se Granada dostala na jednu z prvních příček nejhustěji zalidněných měst Pyrenejského poloostrova. K dalšímu růstu granadského obyvatelstva pak došlo ještě v 15. století z důvodu emigrace muslimů z ostatních měst kvůli reconquistě.²⁹

Granadské království zaniklo roku 1492 a bylo tak nejdéle existujícím politickým a historickým územím Al-Andalus. Tento moment zároveň znamenal konec celé reconquisty. Po arabské porážce byla podepsána kapitulace, která měla mudéjarům na oplátku zaručit možnost zachovat si svou víru, jazyk a kulturní zvyklosti. Náboženská tolerance však v praxi nebyla dodržována a již od počátku se objevovaly snahy ke konverzi. Situace se pak radikálně změnila hlavně s příchodem kardinála Francisca Jiméneze de Cisneros, protože začalo docházet k násilným konverzím. Muslimové to vnímali jako porušování kapitulací dohody, a tak se uskutečnila série povstání v Alpujarras (1499-1501). Ta byla ale potlačena a od roku 1501 byl se zákazem islámu přestup ke křesťanství povinný. I nadále však bylo pro mudéjary zachováno právo dodržovat své zvyklosti a mluvit arabsky. To se pak změnilo vydáním ediktu roku 1526

²⁷ TEREŠKOVÁ, Barbora. *Konec maurské Granady*. [online]. Praha, 2011. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/38034/BPTX_2009_2__0_255820_0_85866.pdf?sequence=1&isAllowed=y. s. 7

²⁸ TEREŠKOVÁ, Barbora. Op. cit., 2011. s. 7

²⁹ TEREŠKOVÁ, Barbora. Op. cit., 2011. s. 15-16

a pragmatické sankce roku 1567, což vzájemné vztahy ještě více vyostřilo. Došlo k dalším povstáním v Alpujarras (1568-71) a k jejich opětovnému potlačení. Po této události začalo docházet k obrovským emigracím morisků z Granady do jiných oblastí, což ještě s oběťmi z války způsobilo velký pokles obyvatelstva a celkový úpadek, ze kterého se Granada nikdy pořádně nevzpamatovala.³⁰

Granada byla následně znovu osídlena, tentokrát však křesťany z Nové Kastilie, Murcie či Andalusie. Jednalo se převážně o rolníky, kterým byla přidělena půda, na které mohli pracovat. Tato skutečnost se samozřejmě dotkla i granadské jazykové situace. Některá původem arabská slova se začala vytrácet, což je bohužel důvodem, proč v dnešní granadské španělštině nenajdeme zdaleka tolik arabismů, kolik by se dalo očekávat.³¹

³⁰ Na základě ústní konzultace s vedoucí práce, PhDr. Zuzanou Krinkovou, PhD.

³¹ TEREŠKOVÁ, Barbora. Op. cit., 2011. s. 43-46

3. Vliv arabštiny na španělštinu – historie a současnost

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, Arabové se na Pyrenejský poloostrov dostali v 8. století našeho letopočtu a ihned poté velmi rychle obsadili prakticky celé toto území. Jejich vliv pak úplně vymizel až na konci 15. století a křesťanské znovudobývání tak bylo završeno.

Není tedy ničím překvapivým, že Arabové v tomto období zásadně ovlivnili celou španělskou civilizaci a kulturu, a to včetně jazyka. Byl to vůbec první kontakt Španělska s Araby, avšak velmi rozsáhlý, a jeho pozůstatky jsou stále výrazně viditelné i dnes.

3.1. Španělská varianta arabštiny

S příchodem Arabů se na Pyrenejský poloostrov dostal i zcela nový jazyk – arabština. V průběhu dalších století se pak tento jazyk pochopitelně dostal do kontaktu s již existujícími jazyky na poloostrově a tyto jazyky se začaly vzájemně ovlivňovat. A v případě arabštiny a španělštiny samozřejmě tomu nebylo jinak.

Po celém Španělsku existovalo během období arabské nadvlády mnoho dialektů arabštiny. Tyto dialekty se lišily převážně regionálně a výrazné rozdíly byly pozorovány mezi mluvčími z města i z venkova. Je však nutné podotknout, že tyto dialektální rozdíly se týkaly převážně mluveného jazyka, protože jazyk psaný se striktně držel norem klasické arabštiny.³²

Co se pak týče oblasti Andalusie, zde se rozvinul dialekt velmi charakteristický, který se v mnohém odlišoval od ostatních variant.

Dalším charakteristickým prvkem arabštiny na území Španělska bylo prolínání arabských prvků s románskými. Tento aspekt se v takovéto situaci přirozeně jeví jako logický, Arabové si do svého jazyka zakomponovali prvky z původního jazyka křesťanů. Dokonce se našli i autoři, kteří ve svých dílech úmyslně mísili arabské s románským, anebo si umělecky pohrávali s vulgární formou arabštiny. Tyto jazykové experimenty pak daly vzniknout zcela novým žánrům, kterými byly například *moaxaja* nebo *zéjel*.³³

³² LAPESA, Rafael. *Historia de la lengua española*. Novena edición corregida y aumentada. Madrid: Gredos, 1986. Biblioteca románica hispánica. ISBN 84-249-0072-3. s. 131-132

³³ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 132

3.2. Vliv arabštiny na španělskou slovní zásobu

Stejně tak jako románské jazyky ovlivnily arabštinu, došlo přirozeně i k opačnému procesu a samotná arabština ovlivnila také španělštinu. Tento proces poznamenal především španělskou slovní zásobu, a to převážně na území Andalusiie (například v oblasti Granady, Córdoba či Sevilly). Dodnes zde proto můžeme pozorovat výskyt mnoha slov arabského původu, z nichž některá mluvčí stále aktivně používají.

Vliv arabštiny byl až do 15. století hned po vlivu latiny tím nejvýznamnějším na území celého Španělska. Není se proto čemu divit, když se číselně dostaneme až ke čtyř tisícům arabských výpůjček.³⁴

3.2.1. Obecně o výpůjčkách

Real Academia Española definuje jazykovou výpůjčku jako jakýkoli element, převážně lexikální, který jeden jazyk převezme od druhého.³⁵ Tato problematika tedy nejvíce zasahuje do oblasti slovní zásoby daného jazyka.

Přejímání slov z jiných jazyků je zcela přirozený proces, který navíc není nijak časově omezen. Daný jazyk obohacuje a má dva různé aspekty, lingvistický a sociální³⁶ (většinou se totiž zdrojem výpůjček stává společnost, která má na rozdíl od společnosti přijímající prestižnější postavení). Ve výsledku se pak dokonce mohou vytvářet nová domácí slova, která už jsou však ovlivněna jazykovými pravidly dané země.³⁷

V procesu přejímání cizích slov zpravidla dochází k větší či menší změně formy nebo významu přejímaného slova. U přímých lexikálních výpůjček tak lze postupem času pozorovat variaci výslovnosti a pravopisu či syntaktických a morfologických pravidel směrem k pravidlům přijímajícího jazyka. Podle těchto hledisek pak můžeme výpůjčky rozdělit na *pravé výpůjčky* (plně adaptované v daném jazyce) a *cizí slova* (alespoň syntakticky a morfologicky začleněné do daného jazykového systému). Jedinou výjimku tvoří takzvaná *citátová slova*, která žádnými změnami neprocházejí.³⁸

³⁴ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 133

³⁵ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española*. 23.ª ed. [online]. Madrid, 2020. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/préstamo?m=form>

³⁶ SVĚTLÁ, Jindra. Anglické výpůjčky ve francouzské terminologii. *Časopis pro moderní filologii*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 1995. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://casopispromodernifilologii.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/9/2013/01/Časopis-pro-modern%C3%AD-filologii-1995-77-2.pdf#page=13>. s. 104

³⁷ BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. *Arabismy v současné španělštině*. [online]. Praha, 2014. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zcp/detail/135938/>. s. 20

³⁸ NEKULA, Marek. *Adaptace výpůjček*. [online]. Praha, 2017. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ADAPTACE%20VÝPŮJČEK>

Španělština obsahuje asi 41 % výpůjček z cizích jazyků. Tento proces formování jazyka trval mnoho staletí. Díky tomu však v současné španělštině najdeme kromě arabismů i slova latinského, germánského, italského či francouzského původu, dále pak slova anglická, portugalská nebo dokonce hebrejská.³⁹

3.2.2. Charakteristika arabismů

Arabismus je podle definice RAE slovo arabského původu, které bylo zakomponováno do jiného jazyka a také se v něm užívá. Zároveň se ale jedná i o způsob mluvy typický pro arabský jazyk.⁴⁰ Felipa Maíllo Salgado pak arabismus dále charakterizuje i jako pouhou transliteraci původního arabského slova, avšak do takové míry, že už jej nelze rozpoznat dokonce ani odborníky (například *law ša'a allah > ojalá*).⁴¹ Salgado nakonec také zmiňuje, že tohoto procesu lze dosáhnout jak orálně, tak i formou psanou, a z materiálů lidových i učených.⁴²

Všechny arabismy mají svou formu a svůj význam. Podle těchto kritérií rozdělil Maíllo Salgado arabismy do šesti různých skupin:⁴³

- a) Arabismy jako pojmenování zcela nové skutečnosti ve španělské kultuře (*naranja, guitarra*).
- b) Arabismy jako dublety k jejich již existující románské formě (*almanaque – calendario, almohada – cabezal*).
- c) Arabismy jako výpůjčky v hispánské kultuře jinak nepoužívané (*alcabaz, alaroza*).
- d) Arabismy jako přechodné výpůjčky, po nějaký čas nahrazené románskou variantou (*descender = alojarse, poridat = secreto*).
- e) Arabismy jako pošpanělštěné výpůjčky (*alfombrilla, ojalá*).
- f) Arabismy jako výpůjčky pro vytvoření nového významu, který v arabštině původně neexistoval (*baladí, zahareño*).

³⁹ BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. Op. cit., 2014. s. 21-22

⁴⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española*. 23.ª ed. [online]. Madrid, 2020. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/arabismo>

⁴¹ MAÍLLO SALGADO, Felipe. *Los arabismos del castellano en la Baja Edad Media: consideraciones históricas y filológicas*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 1998. ISBN 84-7481-993-8. s. 467

⁴² MAÍLLO SALGADO, Felipe. Op. cit., 1998. s. 467

⁴³ MAÍLLO SALGADO, Felipe. Op. cit., 1998. s. 469

3.2.3. Boje a války

Výrazné množství arabské slovní zásoby pochází z oblasti bojů a válek, jelikož arabských výbojů proti křesťanům nebylo vůbec málo. Arabové například pořádali každoroční expedice proti křesťanům nazývané *aceifas*. Dále se dodnes setkáme s výrazy jako *alcazaba* (pevnost), *adarve* (hradby), *tambor* (buben), *jaez* (sorta) či *jáquima* (ohlávka).⁴⁴

3.2.4. Hospodářství

Mnoho výrazů arabského původu můžeme zaznamenat také v oblasti hospodářství. Arabské obyvatelstvo bylo v tomto ohledu velmi zručné a vylepšilo stávající románský hospodářský systém. Odtud tedy pocházejí slova jako *acequia* (zavlažovací kanál), *aljibe* (vodní nádrž), *alquería* (statek), *aceña* (vodní mlýn), *alcachofa* (artyčok), *alubias* (fazole), *zanahorias* (mrkve), *berenjena* (lilek) nebo *alfalfa* (vojtěška). Arabové dále také díky obchodu obohatili španělské obyvatelstvo o zcela nové a dosud nepoznané plodiny. Byly to například *azafrán* (šafrán), *azúcar* (cukr), *algodón* (bavlna) či *aceituna* (oliva).⁴⁵

I zahradnictvím byli Arabové proslulí. Zanevřeli totiž na spontánnost a preferovali raději pravidelnost a uměleckost. Jejich zahrady se proslavily po celém Španělsku. Dodnes můžeme navštívit například unikátní zahrady Generalife v Granadě, o kterých bylo řečeno, že jsou '*huerta que par no tenía*' (Historia de la lengua esp., p. 134), či některá známá córdobská patia. Právě v nich se často pěstovala spousta rostlin a stromů, jejichž arabské názvy taktéž slyšíme dodnes. Jsou to například *adelfa* (oleandr), *azahar* (pomerančový květ), *alhelí* (fiala), *alerce* (modřín), *acebuche* (planý olivovník), *alhucema* (levandule) nebo *almoraduj* (majoránka).⁴⁶

3.2.5. Obchod

Jak už bylo vícekrát zmíněno, arabské obyvatelstvo ve Španělsku rozšířilo obchod. Z tohoto odvětví se tedy do španělské slovní zásoby dostala slova jako *badana* (vydělaná ovčí kůže), *taza* (šálek), *jarra* (džbán), *ajorca* (náramek), *alfiler* (špendlík) či *marfil* (slonovina). Arabové obchodovali s velmi rozmanitým zbožím, mezi kterým nechyběly například ani minerály. Odtud tedy pochází slova jako *azufre* (síra), *almagre* (červená hlínka), *alumbre* (kamenec) nebo *azogue* (rtuť). A protože byli Arabové také

⁴⁴ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 133-134

⁴⁵ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 134

⁴⁶ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 134-135

velmi pracovití, vypůjčila si španělština z arabštiny i samotné slovo práce či úkol – *tarea*.⁴⁷

Se samotným obchodem bylo také spojeno zavedení nové měny a měnového systému. I v této oblasti byla tedy španělská slovní zásoba poznamenána. Došlo k převzetí slov jako *tarifas* (poplatky), *aduana* (celní úřad), *almacén* (skladiště, velkoobchod), *almoneda* (dražba, aukce), *zoco* (tržiště).⁴⁸

3.2.6. Bydlení

Další zasaženou oblastí slovní zásoby bylo bydlení. I zde došlo k výraznému obohacení a převzetí nových výrazů. Můžeme jmenovat například slova *arrabal* (předměstí), *aldea* (vesnice), *alcoba* (ložnice), *zaguán* (předsíň), *tabique* (stěna), *alfombra* (koberec), *almohada* (polštář), či *almirez* (hmoždíř). Některá tato slova jsou velmi používaná i v současné španělštině.⁴⁹

3.2.7. Instituce

Španělé od Arabů převzali také systém některých institucí, například soudů, a tím i některá slova z této oblasti. Jsou to například *alcalde* (starosta, soudce) či *alguacil* (soudní zřízenec).⁵⁰

3.2.8. Věda

Dále se španělská slovní zásoba rozšířila v oblasti matematiky, vědy či biologie a medicíny. Došlo tak převzetí slov *algoritmo* (algoritmus), *guarismo* (číslo, cifra), *álgebra* (algebra), *alquimia* (alchymie), *alcohol* (alkohol), *alquitara* (destilační přístroj), *redoma* (lahvička, baňka), *álcali* (zásada, báze), *jarabe* (sirup).⁵¹

3.2.9. Přídavná jména, slovesa, částice

Samostatnou kapitolu pak tvoří také převzatá přídavná jména, slovesa či částice. Zde bychom zařadili slova *mezquino* (lakomý), *baladí* (bezvýznamný), *baldío* (zbytečný, neobděláný – půda), *zahareño* (nespolečenský), *azul* (modrý), *carmesí* (karmínový), *halagar* (těšit), z částic pak *ojalá*, *hasta*, *guay* či *ya*.⁵²

⁴⁷ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 135

⁴⁸ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 135-136

⁴⁹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 136

⁵⁰ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 137

⁵¹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 137-138

⁵² LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 138

3.2.10. Emoce, přání, ctnosti a neřesti

Je zajímavé, že slovní zásoba týkající se emocí, přání, ctností či neřestí nebyla od arabského obyvatelstva téměř vůbec převzata. Španělé se v této oblasti rozhodli pro slova pocházející převážně z latiny, a to z důvodu velkého rozšíření křesťanské víry. Pokud už nějaká arabská slova v této oblasti existovala, dostala většinou nový, jiný význam. V podstatě jedinými dochovanými slovy týkající se emocí, která jsou arabského původu, jsou výrazy radosti či nadšení. Jsou to *alborozo* (radost, jásot), *alboroto* (povyk, křik), *albuélbola*. Dále se pak dochovaly už jen dva výrazy, a to *zalema* (pochlebování), a z ctností pak *hazaña* (hrdinství; pochází z arabského slova *hasana*, což znamená dobrá práce).⁵³

3.2.11. Slova převzatá z jiných jazyků

Některé výrazy, které se ve španělské slovní zásobě dodnes běžně používají, se díky arabskému obyvatelstvu do španělštiny dostaly dokonce i z jiných jazyků. Například ze sanskrtu pochází slova *ajedrez* (šachy) či *alcanfor* (kafír), z perštiny pak slova *jasmín* (jasmín), *naranja* (pomeranč, oranžový), *azul* (modrý) nebo *escarlata* (šarlatový). Dále z helénštiny pocházejí výrazy *arroz* (rýže), *adarme* (špetka), *alambique* (destilátor), *alquimia* (alchymie) či *acelga* (mangold), od Gótů pak slova *cereza* (třešň) a *acedera* (šťovík). A konečně nesmíme opomenout ani latinu, ze které například pochází výraz *alcázar* (pevnost). Některá slova pak mají původ smíšený, například slovo *albaricoque* (meruňka), které částečně pochází z arabštiny, ale také má původ latinsko-řecký.⁵⁴

3.3. Zeměpisná jména Pyrenejského poloostrova arabského původu

Je možná až překvapivé, kolik zeměpisných názvů arabského původu se na Pyrenejském poloostrově nachází, ale je jich opravdu mnoho. Logicky je nalezneme na místech, která byla nejdůležitějšími centry arabské nadvlády, nebo která pod arabskou nadvládou zůstala nejdéle. Co je však o mnoho zajímavější, arabská zeměpisná jména se ve velkém nacházejí i na severu a severozápadě území, v místech, která byla dobytá nejdříve. Odtud pochází třeba název la Mancha.⁵⁵

Mnoho zeměpisných názvů arabského původu bylo odvozeno od slova řeka (arabsky *wadí*). Takto pak vznikly názvy jako Guadalquivir (v překladu velká řeka), Guadalajara (řeka z kamení) nebo Guadalén (řeka z pramenu). Další názvy se pak odvodily od slova

⁵³ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 138-139

⁵⁴ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 139-140

⁵⁵ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 140-141

hora (arabsky *gabal*). Odtud tedy máme třeba Gibraltar (v překladu hora Tárik). A naposledy můžeme zmínit ještě názvy odvozené od slov silný či hrad (arabsky *hisn*, *hasn*), ze kterých pochází Iznájar (veselý hrad), Aznaitín nebo Aznalcázar.⁵⁶

Některé zeměpisné názvy pak nepochází čistě z arabštiny, ale mají původ arabsko-románský. Jsou to například Guadalcanal, Guadalope, Guadalupe (v překladu vlčí řeka), Guadiana, Almonte, Almonaster, Almonacid (od slova *monasterium*) nebo Alportel (od slova *portellum*).⁵⁷

3.4. Fonetika arabských přejatých slov

Poté, co se ve středověké španělštině objevilo během nadvlády Arabů nemalé množství arabských slov, bylo ihned jasné, že bude nutné tato slova nějakým způsobem do již existujícího jazyka adaptovat. Jednou z nejvíce se měnících jazykových oblastí se proto v tomto ohledu stala středověká španělská fonetika, která původní arabská slova značně ovlivnila.

3.4.1. Fonetika středověké španělštiny

Jednou z nejdůležitějších věcí, které je nutné si při studiu fonetiky přejatých arabismů uvědomit, je skutečnost, že se výpůjčky adaptovaly na systém tehdejší hispánské španělštiny. Po této prvotní adaptaci se pak arabismy nadále vyvíjely shodně se španělštinou, nebylo by však správné předpokládat, že se tato slova porovnávají například se španělštinou současnou.

Ve středověké španělštině existovalo celkem šest fonémů, které můžeme vidět v Tabulce 1. První, třetí a pátý foném byly neznělé, druhý, čtvrtý a šestý pak byly jejich znělé varianty. Jediným fonémem, který se ve stejném znění zachoval dodnes, je [s]. Jedná se však o jeho apikoalveolární variantu, kterou dnes uslyšíme pouze v centrálním a severním Španělsku.⁵⁸

Co se týče výskytu těchto fonémů, existovala zde pochopitelně určitá pravidla. Foném [ts̺] bylo možné najít před samohláskami *a*, *o*, *u* nebo na konci slova (v tomto případě se ortograficky zapisoval jako *ç*; například *coraçón*, *açúcar*), anebo potom před

⁵⁶ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 141

⁵⁷ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 141

⁵⁸ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. *El reajuste de las sibilantes*. [online]. 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.delcastellano.com/reajuste-sibilantes/>

samohláskami *e* a *i*, kdy byla transkripce shodná s tou dnešní, tedy *c* (*parecer*). Foném [d̄z] se zapisoval jednoduše jako dnešní *z* (*razón, diez, fazer*).⁵⁹

Foném [s̄] se zápisem *s* se vyskytoval na začátku nebo na konci slov (například *ser, mes*). Jako *ss* se pak vyskytoval uprostřed slov (*osso*). Jeho znělá varianta [z] se pak nacházela opět uprostřed, avšak se zápisem *s* (*casa, oso*).⁶⁰

Foném [j] se vyskytoval na začátku, na konci i uprostřed slov a zapisoval se jako *x* (*Xavier, dixe, carcax*). Znělé [z] se před samohláskami *a, o, u* psalo jako *j* (*viejo, junta*) a před *e* a *i* jako *g* (*gente, sagitario*).⁶¹

AFI	ORTOGRAFÍA	EJEMPLOS
/ts̄/	ç (ante <i>a, o, u</i> ; final de palabra) c (ante <i>e, i</i>)	lança, coraçón, açúcar; dolç parecer, Garci
/d̄z/	z	zizania, razón, fazer, diez
/s̄/	s (inicio o final de palabra) ss (en medio de palabra)	ser, mes osso
/z/	s (en medio de palabra)	casa, oso
/j/	x	Xavier, dixe, carcax
/z/	j (ante <i>a, o, u</i>) g (ante <i>e, i</i>)	paja, viejo, junta gente, sagitario

Tabulka 1: Přehled fonémů středověké španělštiny⁶²

Postupem času se pak tyto původní středověké fonémy dále vyvíjely a v procesu zvaném *ensordecimiento* se všechny znělé varianty přeměnily na neznělé. Tento proces můžeme vidět v Tabulce 2. Z původních fonémů [ts̄] a [d̄z] se stalo [s̄] (neboli andaluské *s*), [s̄] a [z] se změnily v [s̄] a [j] a [z] se přeměnily v [j]. Tyto tři výsledné fonémy už známe z dnešní španělštiny.⁶³

⁵⁹ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Op. cit., 2019.

⁶⁰ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Op. cit., 2019.

⁶¹ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Op. cit., 2019.

⁶² ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Inventario de fonemas sibilantes del español medieval – Reajuste de las sibilantes. [obrázek]. V: *El reajuste de las sibilantes*. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=A_MnzkwBXwM

⁶³ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Op. cit., 2019.

MEDIEVAL	CLÁSICO	EJEMPLOS
/t͡s/ > /s̺/	/s̺/	lança, coraçón, açúcar; dolç parecer, Garci
/d͡z/ > /z̺/		zizania, razón, fazer, diez
/s̺/	/s̺/	ser, mes osso
/z̺/		casa, oso
/ʃ/	/ʃ/	Xavier, dixе, carcax
/z̺/		paja, viejo, junta gente, sagitario

Tabulka 2: Přehled vývoje středověkých španělských fonémů na dnešní⁶⁴

3.4.2. Fonetika arabismů

S procesem samotného přejímání arabských slov do španělštiny se přirozeně objevil také problém v oblasti transkripce a výslovnosti těchto výrazů. Mnoho původních arabských fonémů ve španělštině vůbec neexistovalo, a tak se musel najít jiný způsob, jak si výslovnost upravit.⁶⁵

Co se týče frikativ, ve španělštině v té době existovaly pouze dvě, apikoalveolární neznělé [s̺] a znělé [z̺]. Arabština jich však měla více. Tyto arabské dentální frikativy proto musely být nahrazeny románskými afrikáty [t͡s] a [d͡z], které se však psaly jako *c*, *ç* nebo *z* (viz předchozí kapitola o fonetice středověké španělštiny).⁶⁶

V arabštině také existovalo velké množství hlásek s artikulací v hrtanu či na zadním patře, tedy hlásek aspirujících. Tuto situaci španělština vyřešila aspirací *h*, anebo také zvukem [x], který se v dnešní španělštině ukrývá pod hláskami *g* nebo *j* (*gente*, *giro*, *jamás*, *jabón*). Až do 16. století však tato dnes používaná výslovnost neexistovala, místo toho se užívaly palatály. Slova *gente*, *giro*, *jamás* a *jabón* se tedy vyslovovala jako [zente], [ziro], [ʒama:s] a [ʃabo:n].⁶⁷

⁶⁴ ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Ensordecimiento de las sibilantes sonoras – Reajuste de las sibilantes. [obrázek]. V: *El reajuste de las sibilantes*. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YXxuSTTfzuQ>

⁶⁵ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 142

⁶⁶ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 142 a ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el español de España*. Barcelona: Editorial Ariel S. A., 1996. ISBN 978-84-344-8217-3. s. 105

⁶⁷ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 142 a ALVAR, Manuel. Op. cit., 1996. s. 104

V případě aspirace *h* se pak tato změna promítla i do pravopisu. Samotné *h* se buďto objevilo i v psané podobě slov, anebo pak bylo nahrazeno jinou hláskou. U některých slov to byla hláska *f* (toho si můžeme všimnout například ve slově *alfoz*, které se původně psalo jako *al-hauz*), u jiných pak hláska *g* nebo *k* (například ve slově *algarabía*, původně *al-earabiyya*). Také však nebylo výjimkou, když byl původní arabský foném ze španělského pravopisu vynechán úplně. To se stalo například u slov *tarea* (původně *tareha*) či *aloque* (původně *xaluqui*).⁶⁸

Dalším fonetickým problémem pak byla arabská slova končící na konsonant či jinou španělštinou netolerovanou skupinu slov. V tomto případě se koncový konsonant nahradil nějakým vokálem (například ve slově *azogue*), jiným, více tolerovatelným konsonantem (např. *almotaceb* > *almotacén*), či se úplně vynechal (např. ve slově *rabé*).⁶⁹

Jakmile byla arabská slova španělským jazykem přijatá, začala se foneticky měnit a více se tomuto románskému jazyku podobat. Podstoupila proces palatalizace (*al-banna* > *albañil*) a sonorizace (*alqutun* > *algodón*) a změnila se i výslovnost skupiny /st/ (*al-fustaq* > *alfócigo*). Fonetických změn tedy bylo opravdu mnoho.⁷⁰

3.5. Morfologické a syntaktické aspekty arabismů

Jednou z nejvýraznějších morfologických změn, které si u převzatých arabských slov můžeme všimnout, je původní arabský člen *al-*. Nebyl sice ze španělštiny vyloučen úplně, ale připojil se k daným slovům a ztratil svoji funkci členu. Díky tomu však mohou být tyto arabismy doprovázené klasickými španělskými členy či zájmeny a chovají se v tomto ohledu jako ostatní slova španělského původu. Jako příklad těchto slov můžeme zmínit například *alhelí* (fiala), *alcalde* (starosta), *alborotar* (zneklidnit, rozrušit) či *alevoso* (zákeřný, prohnaný).⁷¹

Další morfologickou změnou pak byla typicky arabská koncovka *-í*, které si dnes můžeme všimnout u některých španělských substantiv (jako *jabalí*) a adjektiv (*baladí*, *muladí*) či jmen národností (*paquistaní*, *israelí*, *marroquí*, *iraní*). Tato slova jsou svým neobvyklým zakončením velmi nápadná, ale zajímavé je, že v plurálu se pak chovají

⁶⁸ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 142-143

⁶⁹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 143

⁷⁰ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 143-146

⁷¹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 146-147

jako typicky španělská. Dokonce jsou akceptovány dvě varianty plurálového zakončení, a to -s či -es.⁷²

Když se pak podíváme na vliv arabštiny na španělštinu ze syntaktického hlediska, lze si všimnout jisté podobnosti ve slovosledu arabských a španělských vět. Arabština, stejně jako hebrejštiny, situuje vždy na první místo ve větě přísudek, následuje podmět a až na posledním místě jsou zbylé větné komponenty. A takto to v mnoha případech vypadá i u vět španělských. Není tedy vyloučené, že španělština do jisté míry mohla převzít i arabský slovosled. Tato teorie však není zcela potvrzená a téma podobnosti arabského a španělského slovosledu vět dodnes nebylo jako samostatné téma nikdy zpracováno. Výše uvedené závěry je proto nutné brát s jistým odstupem a rezervou.⁷³

3.6. Sémantická a frazeologická stránka arabismů

Arabština ovlivnila španělštinu v mnoha ohledech a oblastech, ať už jde o slovní zásobu, morfologii či fonetiku. Je ale také pravdou, že její vliv můžeme nalézt i v oblasti sémantické a frazeologické.

Ve španělském jazyce se vyskytuje spousta slov či frází, která jsou sice svým původem a stavbou čistě románské, jejich význam je však původem arabský. Jedná se například o španělské slovo *infante*, které se překládá jako infant/ka, potomek krále či šlechty. Toto slovo však významově pochází právě z arabštiny, a to konkrétně ze slova *walad*, které znamená dítě, syn a potomek trůnu.⁷⁴

Dalším takovým výrazem je například *hidalgo*, šlechtic či urozená osoba. Jeho význam je též arabský a znamená doslova „syn dobrých lidí“ (*hijo de algo*). Také výraz *señor* ve významu pán pochází z arabštiny. Tam bychom se mohli setkat s významy jako „ten, který vlastní“ nebo „ten, který má“.⁷⁵

Arabský jazyk a kultura výrazně ovlivnily také španělskou frazeologii v oblasti náboženství. Slovní spojení jako „*que Dios guarde*“, „*si Dios quiere*“, „*bendita sea la madre que te parió*“ nebo „*que Dios mantenga*“ jsou ve Španělsku dodnes hojně používána a všechny pochází z arabského světa.⁷⁶

⁷² LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 147-148

⁷³ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 147-152

⁷⁴ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 152-153

⁷⁵ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 153

⁷⁶ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 155

3.7. Úpadek arabského vlivu na španělštinu

Arabská přítomnost na Pyrenejském poloostrově velmi výrazně ovlivnila místní kulturu v mnoha ohledech, mimo jiné i z hlediska jazyka. Arabský prvek zde převládal od 11. století až do pozdního středověku, kdy už se sice potýkal s rivaly v podobě latiny a dalších evropských jazyků, stále si však dokázal zachovat svoje prvenství.⁷⁷

V 16. století se však poprvé objevila arabská cenzura a arabský prvek se pomalu, ale jistě začal ze života Španělů vytrácet. Ti již dávali přednost novým tendencím a stylům a s příchodem romantismu pak tento pocit ještě zesílil.⁷⁸

Arabský svět se tak stal pouhou vzpomínkou na minulost. Španělské obyvatelstvo v této době mnoho dříve používaných arabismů odmítlo a některé se dokonce zcela nahradily nově vzniklými výrazy (například *veterinario*, původně *alarife*). Celá tato kultura tedy začala být výrazně odmítaná a často i potlačovaná.⁷⁹

Je však zcela zřejmé, že i přes předchozí značnou míru nevole je odraz arabského světa na Pyrenejském poloostrově stále výrazně přítomný. A to nejen v oblasti jazyka, ale i kultury a životního stylu obecně.

3.8. Současný vliv arabštiny na španělštinu

Po celé období středověku měla arabština ve španělském jazyce velké zastoupení a oba jazyky se navzájem velmi výrazně ovlivňovaly. Vzniklo tak mnoho arabských výpůjček různých typů a z různých jazykových oblastí a všechny tyto výpůjčky se aktivně používaly. Od středověku se však samozřejmě situace ve Španělsku již změnila a dnes jsou mnohé arabismy zastaralé, anebo se nepoužívají vůbec.⁸⁰

Co se týče oblasti Granady, ani zde není v současnosti situace jiná. Většina arabismů, které se dřív na tomto území používaly, jsou dnes archaické, a velké množství lidí už je ani nezná. Jedná se převážně o specifickou slovní zásobu z oblasti hospodářství, řemesel či obchodu. Na druhou stranu, některá neutrálnější slova, která se v mluvě uchytila, se dodnes stále používají a najdeme je v aktivní slovní zásobě většiny

⁷⁷ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 155

⁷⁸ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 155-156

⁷⁹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 156

⁸⁰ BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. Op. cit., 2014. s. 37

místních obyvatel.⁸¹ ⁸²Tímto problémem se však podrobněji budu zabývat až později, a to v praktické části mojí práce.⁸³

Obecně však můžeme říct, že v současnosti se po celém Španělsku stále aktivně používají slova převážně z oblasti islámského náboženství (*mezquita, ramadán*)⁸⁴ a dále některá slova týkající se jídla, barev či bydlení (*naranja, azul, amohada*).⁸⁵

V současné době se ve Španělsku nachází asi 4 % muslimských obyvatel z celkové populace (únor 2018)⁸⁶, a to hlavně v Andalusii. Pochází převážně z Maroka, kde se nachází Ceuta a Melilla, dvě španělské enklávy na území severní Afriky.⁸⁷ I dnes je tedy španělština stále Araby ovlivňovaná, avšak zdaleka ne v takovém měřítku, jako tomu bylo v dobách středověku.

⁸¹ COROMINAS, Joan, PASCUAL, José. *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos, 1980. ISBN 84-249-1362-0.

⁸² COROMINAS, Joan. *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*. Madrid: Gredos, 1954. ISBN 84-249-1321-3.

⁸³ GARULO MUÑOZ, Teresa. *Los Arabismos en el Léxico Andaluz*. Madrid: Instituto Hispano-Arabe de Cultura, 1983. ISBN 84-7472-054-0.

⁸⁴ BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. Op. cit., 1014. s. 37

⁸⁵ GARULO MUÑOZ, Teresa. Op. cit., 1983

⁸⁶ UCIDE, 2018. *Estudio Demográfico de la población musulmana* [online]. Madrid. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: http://ucide.org/sites/default/files/revistas/27_estademograf17.pdf

⁸⁷ BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. Op. cit., 1014. s. 37

4. Dialekt východní Andalusie s důrazem na oblast Granady

Andaluský dialekt je jednou z mnoha variant španělštiny, kterou v dnešní době používá více než čtyři sta milionů rodilých mluvčích po celém světě.⁸⁸ Ve Španělsku se s ním setkáme převážně na jihu v regionech Huelva, Sevilla, Cádiz, Córdoba, Málaga, Granada, Jaén a Almería, které spadají pod autonomní společenství Andalusie. Některé znaky této *español meridional* však nalezneme i v provinciích Extremadura, Castilla-La Mancha a Murcia.⁸⁹ Naopak ne všichni mluvčí z autonomního společenství andaluskou španělštinou mluví, z čehož vyplývá, že lingvistická hranice se neshoduje s tou administrativní.⁹⁰

4.1. Znaky andaluské španělštiny

Ačkoli si někteří lidé myslí, že andaluská španělština je zcela samostatný jazyk, opak je pravdou.⁹¹ Jedná se pouze o jednu z orálních forem španělštiny, a tedy o specifický způsob mluvy, charakteristický hlavně svojí výslovností. Ta je oproti standardní španělštině uvolněnější a má rychlejší a živější rytmus. Také samotné fonační orgány andaluských mluvčích jsou více vysunuté dopředu.⁹² Andaluský dialekt je tak proto poměrně lehce rozpoznatelný, a to například i díky těmto dalším znakům:⁹³

- a) Odlišná artikulace [s]
- b) *Seseo* a *ceceo*
- c) Aspirace až kompletní ztráta koncových *s*
- d) Aspirace *j*
- e) *Yeísmo*
- f) Užití *ustedes* místo *vosotros* v západní Andalusii
- g) Aspirace původního počátečního latinského *F-*

⁸⁸ NARBONA JIMÉNEZ, Antonio. *Conciencia lingüística de los andaluces*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: http://grupo.us.es/ehandalucia/andaluz_y_sociedad.html

⁸⁹ El español hablado en Andalucía: *Una primera mirada sobre el andaluz*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z:

http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/01_una_primera_mirada.html

⁹⁰ CHYBÍKOVÁ, Zuzana. Základní znaky mluvené španělštiny v Andalusii. [online]. Praha, 2013. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zcp/detail/114178/>. s. 7

⁹¹ ALVAR, Manuel. Op. cit., 1996. s. 237

⁹² LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 508-509

⁹³ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 510-512 a LLORENTE, Antonio. *El andaluz occidental y el andaluz oriental*. El habla andaluza. Actas del Congreso del Habla Andaluza. Sevilla, 1997. s. 103-122

Ne všechny tyto znaky však pocházejí z Andalusie a některé se používají i mimo ni (například *seseo* v Latinské Americe). Některé z výše uvedených charakteristik se navíc v dnešní době považují za velmi nespisovné a vzdělaní mluvčí je proto vůbec nepoužívají.

4.2. Jazykový status andaluské španělštiny

Většina andaluských mluvčích je na svůj dialekt velmi hrdá. Jeden z nich, Manuel Machado, si například myslí, že andaluská varianta španělštiny je tou nejlepší, nejbohatší a nejhodnotnější.⁹⁴ Všeobecný názor, který však o mluvčích z tohoto regionu panuje mimo Andalusii, je pravým opakem. Většina ostatních Španělů považuje andaluskou mluvu za špatnou, nevzdělanou a podřadnou, což pak ve výsledku u mnoha jedinců vyústí v takzvaný komplex jazykové méněcennosti.⁹⁵

4.3. Historie dialektu

Podle Rafaela Cana je andaluský dialekt odvozen ze španělštiny a i přes vlivy dalších jazyků, jako například arabštiny, se vyvinul přímo z ní v oblasti údolí řeky Guadalquivir⁹⁶. S jistotou začal být rozpoznáván v 15. století, ale někteří lingvisté poukazují na zmínky o něm už mnohem dříve. Později, v 18. století, však došlo k zásadnímu zlomu a andaluský dialekt byl oficiálně rozpoznáván jako samostatný⁹⁷.

V roce 1993 se pak odehrála další důležitá událost v historii andaluského dialektu, a to pomyslné rozdělení Andalusie na západní a východní podle fonetických aspektů. Tuto hranici stanovili filologové Tomás Navarro Tomás, A. M. Espinosa a R. Rodríguez-Castellano.⁹⁸

4.4. Charakteristiky východoandaluského dialektu se zaměřením na Granadu

Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole o historii dialektu, v roce 1993 byla Andalusie z fonetického hlediska rozdělena na dvě části – západní a východní. Z tohoto

⁹⁴ NARBONA JIMÉNEZ, Antonio. Op. cit., 2020.

⁹⁵ NARBONA JIMÉNEZ, Antonio. Op. cit., 2020.

⁹⁶ CANO AGUILAR, Rafael. *La historia del andaluz*. [online]. Sevilla, 2001. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/31198/La%20historia%20del%20andaluz.pdf;jsessionid=3243F6F6F64E64BB802357A98C54FC1F?sequence=1>. s. 37

⁹⁷ CANO AGUILAR, Rafael. Op. cit., 2001. s. 55

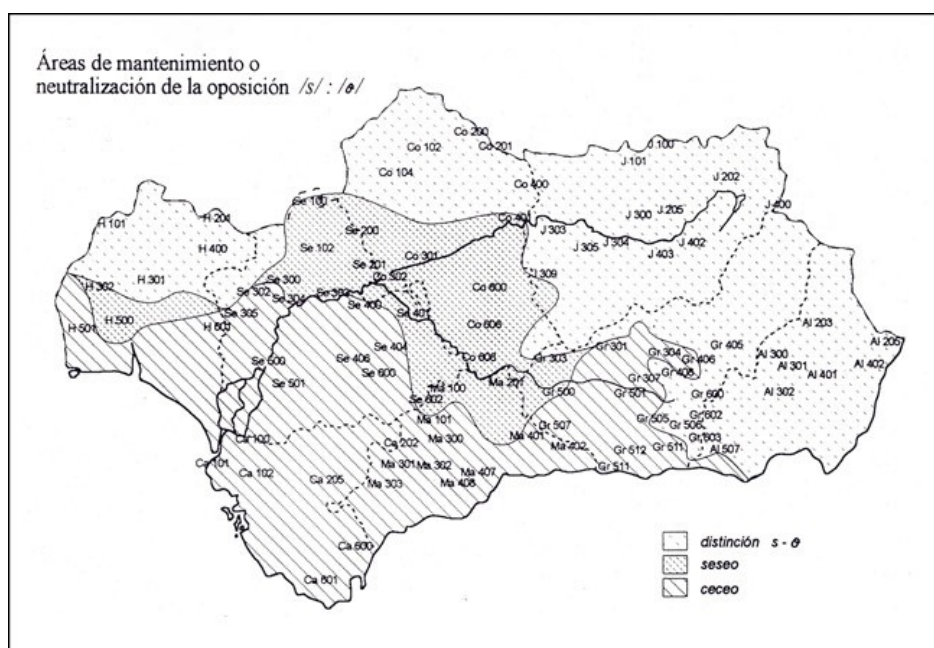
⁹⁸ CASTRO, Américo, PEÑALVER CASTILLO, Manuel. *La enseñanza del español en España. El habla andaluza. Lingüistas del pasado y del presente*. Almería: Universidad de Almería. Servicio de Publicaciones, 2001. ISBN 84-8240-499-7. s. 39

důvodu dnes nalezneme v obou částech velmi rozdílné charakteristiky, kterými se verze dialektu jednotlivých mluvčích liší. Tuto část bych proto ráda věnovala těm, kterými se vyznačuje region Granada.

4.4.1. *Ceceo*

Ceceo je jedním z fenoménů, který je typický pro východní Andalusii. Jedná se o jev, kdy mluvčí nerozlišuje výslovnost hlásek *s* a *z* (před samohláskami *e*, *i*) a nerozlišuje tak ani fonémy [s] a [θ]. Všechna *s* proto vyslovuje podobně jako *c*, tedy se zvukem /θ/. Takový mluvčí by proto vyslovil například slovo *iglesia* jako [igleθia].⁹⁹

Tento jev se však nevyskytuje po celé východní Andalusii a existují i oblasti, kde mluvčí fonémy [s] a [θ] rozlišují (například regiony Jaén či Almería). Co se pak týče Granady, tam se *ceceo* vyskytuje hlavně na západě a na jihu. Téměř celý granadský východ *s* a *z* rozlišuje.¹⁰⁰ Tuto situaci si můžeme prohlédnout v Mapě 1 dole.

Mapa 1: Úžití *cecea* a *sesea*¹⁰¹

Je však také důležité podotknout, že *ceceo* se společensky považuje za velmi nekultivované a například oproti *seseu* za podřadné. Většinou je spojováno hlavně

⁹⁹ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 283-284, 374-375, 510 a ALVAR, Manuel. Op. cit., 1996. s. 241

¹⁰⁰ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 510

¹⁰¹ Geografía Lingüística: ATLAS LINGÜÍSTICO Y ETNOGRÁFICO DE ANDALUCIA (ALEA). [obrázek]. Sevilla, 2013. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://mwenpakonnen.blogspot.com/2013/05/atlas-linguistico-y-etnografico-de.html>

s venkovskými oblastmi a s méně vzdělanou částí obyvatelstva. Ceceo také v průměru používá více mužů než žen. Pilar García Mouton navíc říká, že ženy a lidé vzdělaní používali *seseo*, zbytek obyvatel pak *ceceo*.¹⁰²

Pokud u nekultivovaných a méně vzdělaných mluvčích dojde k posunutí jazyka z interdentalní oblasti a k ještě většímu uvolnění artikulace, může vzniknout takzvané *heheo*. Tento jev se však vyskytuje poměrně zřídka a je velmi nespisovný. Objevuje se opět převážně ve venkovských oblastech.¹⁰³

4.4.2. *Yeísmo*

Yeísmo je fonetický jev, při kterém zaniká rozdíl mezi fonémy [i] a [y] reprezentovanými jako *ll* a *y*. Jeho původ je neznámý, avšak v dnešní době se stává více a více populárním. Vyskytuje se po celé Andalusii, ale také v Madridu, Kastílii či na Kanárských ostrovech. Jedná se o fenomén, který je normou akceptovaný a upřednostňovaný hlavně mezi mladými mluvčími. Proto se s ním často setkáme i na území Granady.¹⁰⁴

4.4.3. Frikatizace [t̪s]

Dalším výslovnostním rysem oblasti Granady je takzvaná frikatizace fonému [t̪s]. Jde o proces, při kterém se afrikáta [t̪s] kvůli velmi uvolněné artikulaci přemění na frikativní [ʃ]. Z původního [mɔtʃatʃo] se tak stane [muʃaʃo] a [notʃe] se změní v [noʃe].¹⁰⁵

Tento fenomén se z východní Andalusie vyskytuje v již zmíněné Granadě (převážně v hlavním městě), ale najdeme ho i v Cádizu, na jihu Sevilly či na západu Málagy.¹⁰⁶

4.4.4. Aspirace a ztráta koncového -s, otevřené vokály

Mluva v oblasti východní Andalusie je také velmi známá aspirací či úplnou ztrátou imlozivního *s* na konci slabiky nebo slova. *S* se v této pozici vyslovuje s menší

¹⁰² GARCÍA MOUTON, Pilar. *El atlas lingüístico y etnográfico de Andalucía. Hombres y mujeres. Campo y ciudad*. [online]. 1992. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z:

https://digital.csic.es/bitstream/10261/13687/1/garcia_mouton_pilar_1992b.pdf. s. 673

¹⁰³ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z:

http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/03_la_pronunciacion_andaluza_ext.html

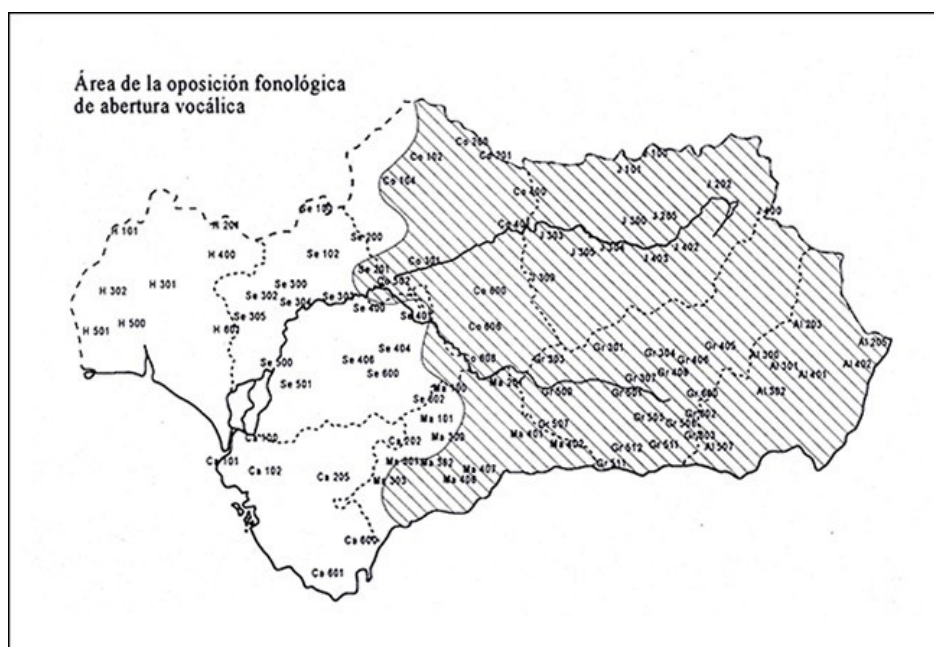
¹⁰⁴ NARBONA JIMÉNEZ, A., CANO AGUILAR, R., MORILLO-VELARDE PÉREZ, R. *El español hablado en Andalucía*. Barcelona: Ariel, 1998. ISBN 84-344-8225-8. s. 150-152

¹⁰⁵ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 511

¹⁰⁶ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 511

artikulační silou, čímž dojde k větší uvolněnosti.¹⁰⁷ Slovo *asco* se tak vysloví jako [ahko] nebo dokonce [akko] a *los pájaros* jako [loh pa:xaroh] nebo [lo pa:xaro].¹⁰⁸ S úplnou ztrátou koncového *-s* však přichází i gramatické problémy, jelikož toto *s* rozlišuje singulár od plurálu (*la casa – las casas*) a také druhou slovesnou osobu od třetí (*tú amas – él ama*).¹⁰⁹

Aspirace koncového *s* většinou způsobuje otevření vokálu, který se nachází před ním. V tom případě pak mluvíme o takzvaných otevřených vokálech. Pokud však dojde úplné ztrátě tohoto *s*, otevření předchozího vokálu zpravidla mizí. To se ale neděje ve východní Andalusii, kde mluvčí vokály otvírají v obou případech. Tento znak je pro východoandaluský dialekt velmi typický a nesetkáme se s ním proto pouze v Granadě, ale také v Jaénu či v Almerii.¹¹⁰

Mapa 2: Grafická hranice otevírání vokálů¹¹¹

4.4.5. Konsonanty *-r* a *-l* na konci slabiky

Na území Andalusie se také často setkáme s tím, že mluvčí zaměňují *-r* a *-l* na konci slabiky. Ve východní Andalusii je to záměna *-r* za *-l* (běžnější a vyskytuje se v celé

¹⁰⁷ ALVAR, Manuel. Op. cit., 1996. s. 244-245

¹⁰⁸ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. Op. cit., 2020

¹⁰⁹ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. Op. cit., 2020

¹¹⁰ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. Op. cit., 2020

¹¹¹ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. [obrázek]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z:

http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/03_la_pronunciacion_andaluza_ext.html

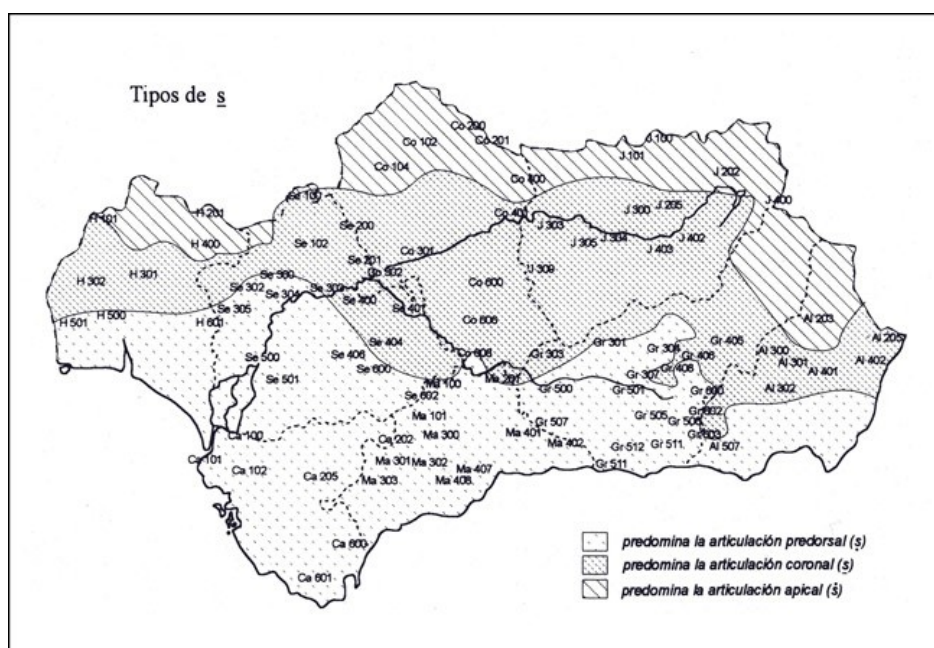
Andalusii), ale také *-l* za *-r* (vyskytuje se pouze ve východní Andalusii). Uslyšíme tedy výslovnost [pol detra:s] místo [por detra:s] nebo [komel] místo [komer]. Jedná se však opět o jev neprestížní a poukazuje na malou vzdělanost mluvčích.¹¹²

4.4.6. Výslovnost hlásky *j*

Co se týče výslovnosti hlásky *j*, na části území Andalusie můžeme zaslechnout její aspirovanou variantu. To však neplatí pro Granadu, protože v podstatě v celé východní Andalusii upřednostňují mluvčí *j* jako velární frikativu.

4.4.7. Typy *s*

Po celé Andalusii se vyskytují různé výslovnosti hlásky *s*. Pokud jde o Granadu, tam uslyšíme na severu jeho apikoalveolární variantu, v ostatních částech pak i *s* koronální. Nejvíce rozšířené je zde však *s* predorsální, což můžeme vidět i na Mapě 3.¹¹³

Mapa 3: Typy *s*¹¹⁴

¹¹² El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. Op. cit., 2020

¹¹³ LAPESA, Rafael. Op. cit., 1986. s. 510-511 a ALVAR, Manuel. Op. cit., 1996. s. 249

¹¹⁴ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. [obrázek]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z:

http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/03_la_pronunciacion_andaluza_ext.html

4.4.8. Ztráta intervokalického *-d-*

Ztráta intervokalického *-d-* je dnes v andaluské španělštině velmi obvyklým jevem. I přes svoji popularitu se však jedná o vulgarismus, který do spisovného jazyka nepatří.

Zvláštním případem je pak ztráta *-d-* v přičestích zakončených na *-ado* nebo *-ido*, k němuž dochází dokonce i u vzdělaných mluvčích. Celkové procento výskytu tohoto jevu tvoří 90 % v městských oblastech a až 100 % na venkově.¹¹⁵

4.5. Možný vliv arabštiny na dialekt východní Andalusie v oblasti Granady

Je známo, že v minulosti se vlivu arabštiny na andaluský dialekt nepřipisoval příliš velký význam. Zaprvé to bylo kvůli mínění, že andaluská výslovnost měla na jihu Španělska svůj vnitřní vývoj, který byl poté ještě urychlen příchodem křesťanů, kteří daná území znovuosídlili. Dalším důvodem pak byl fakt, že se v samotné arabské fonetice nenašly žádné typické charakteristiky andaluské výslovnosti.¹¹⁶

Jelikož se však granadská arabština v té době vyvíjela od klasické španělské arabštiny velmi odlišně a stanovila si svoje vlastní znaky, je zřejmé, že některé tyto charakteristiky jižní španělštiny možná pocházejí právě z ní.¹¹⁷

Tuto teorii zastává i Robert Pocklington. Ten vyjmenovává šest prvků východní andaluské španělštiny, které byly pravděpodobně přejaty právě díky granadské arabštině: *yeísmo*, ztráta a špatné užití souhlásek na konci slabik, neutralizace *-r* a *-l*, změna *-a* v *-e* na konci slova, změna *b-* v *f-* v souvislosti s aspirovaným *-s* a změna harmonie všech vokálů ve slově pro rozlišení singuláru a plurálu.¹¹⁸

Pocklington tvrdí, že díky dostupným záznamům jsou všechny tyto jevy původem arabské a že se v granadské arabštině objevily mnohem dříve než v samotné španělštině. Je toho názoru, že ze začátku španělské obyvatelstvo pouze s výsměchem napodobovalo arabskou výslovnost (například v divadelních hrách) a vůbec ji nebralo vážně. Postupem času se však tato odlišná výslovnost stala tak frekventovanou, že do španělského jazyka pronikla, a nakonec se oficiálně stala jeho součástí.¹¹⁹

¹¹⁵ El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. Op. cit., 2020

¹¹⁶ POCKLINGTON, Robert. El sustrato árabe-granadino en la formación de los dialectos orientales del Andaluz. *Revista de Filología Española*. 1986. ISSN 0210-9174. s. 75-76

¹¹⁷ POCKLINGTON, Robert. Op. cit., 1986. s. 75-76

¹¹⁸ POCKLINGTON, Robert. Op. cit., 1986. s. 75-100

¹¹⁹ POCKLINGTON, Robert. Op. cit., 1986. s. 98-100

Tento úhel pohledu však nesdílí například A. Zamora Vicente, který říká, že tyto charakteristiky existují i v ostatních španělských regionech.¹²⁰ Není proto zcela jasné, která z teorií je pravdivá.

¹²⁰ POCKLINGTON, Robert. Op. cit., 1986. s. 75-76

5. Znalost vybraných výrazů arabského původu (praktická část)

Současná španělština obsahuje velké množství původně arabských výrazů, které se do ní dostaly hlavně během arabské nadvlády na Pyrenejském poloostrově v období středověku. Nejvíce těchto výrazů pak najdeme na území Andalusie, kde byla arabská nadvláda v minulosti vůbec nejvýraznější z celého Španělska. Avšak i v Andalusii existuje spousta oblastí, které se obsahem užívaných slov arabského původu značně liší. Můžeme si proto povšimnout rozdílné slovní zásoby v oblasti Sevilly, Córdoba, či Granady. Tyto odlišnosti jsou v mnoha aspektech dány pomyslným rozdělením Andalusie na západní a východní (jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, tuto hranici stanovili v roce 1933 filologové Tomás Navarro Tomás, A. M. Espinosa a R. Rodríguez-Castellano¹²¹), ale existuje i slovní zásoba lokální, se kterou se setkáme výhradně v dané jazykové oblasti.

Já se v praktické části této práce zaměřím na arabskou slovní zásobu v oblasti Granady, jelikož jsem zde strávila jeden semestr na Erasmu. Provedla jsem zde proto i vlastní terénní výzkum týkající se právě specifických arabských výrazů, které se používají pouze na tomto území. Výzkum měl pak potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu.

5.1. Hypotézy a cíle výzkumu

Ve slovní zásobě v oblasti Granady existuje množství slov, která jsou svým užíváním charakteristická výhradně pro toto území. Nenalezneme je proto ve slovní zásobě obyvatel Málagy, Huelvy či Córdoba, ale pouze obyvatel Granady a okolí.

Cílem tohoto výzkumu tedy bylo vybrat určité výrazy arabského původu, které by se údajně měly na území Granady používat, a zjistit, zda se opravdu stále používají. Při výběru těchto výrazů jsem vycházela z knihy s názvem *Los Arabismos en el Léxico Andaluz* od autorky Teresy Garulo Muñoz¹²², která pojmy čerpá z jazykového atlasu ALEA. Jelikož je však už kniha trochu zastaralá, protože byla vydaná roku 1983, snažila jsem se během výzkumu dokázat, zda se daná slova nezávisle na svém stáří stále používají, nebo jestli se i tato slovní zásoba s časem mění a dnes už se tudíž nepoužívá.

¹²¹ CASTRO, Américo, PEÑALVER CASTILLO, Manuel. *La enseñanza del español en España. El habla andaluza. Lingüistas del pasado y del presente*. Almería: Universidad de Almería. Servicio de Publicaciones, 2001. ISBN 84-8240-499-7. p. 39

¹²² GARULO MUÑOZ, Teresa. Op. cit., 1983

Konkrétní slova jsem pak vybrala podle frekvence, se kterou se podle Teresy Muñoz v Granadě vyskytují; zvolila jsem tudíž jedny z údajně nejpoužívanějších.

Dalším cílem výzkumu pak bylo dokázat, zda se znalost výrazů liší podle pohlaví, věku či vzdělání respondentů a případně jaký mají tato hlediska celkový dopad. Zkoumán byl i původ a aktuální bydliště respondentů s hypotézou, že i tento aspekt by mohl ve znalosti jednotlivých výrazů hrát poměrně významnou roli.

5.2. Metoda výzkumu

Samotný výzkum jsem prováděla metodou dotazníků, které jsem distribuovala přímo v terénu. Po počátečních úvahách jsem nakonec nezahrnula dotazníky elektronické, jelikož mi přišly méně autentické a také více nepřesné. Navíc jsem byla schopná v terénu nasbírat dostačující množství dotazníků, které jsem pro svůj výzkum potřebovala.

Dotazník se skládal z úvodní tabulky s informacemi o respondentovi jako je pohlaví, věk, místo původu a aktuálního bydliště a vzdělání. Věk jsem zkoumala od dvaceti do více jak padesáti let s odstupem deseti let. Vzdělání pak bylo rozděleno do kolonek “bez vzdělání“, “základní/středoškolské vzdělání“ a “vysokoškolské vzdělání“. Co se pak týče samotných zkoumaných výrazů, vybrala jsem 22 slov, která by se na území Granady a okolí měla stále aktivně používat. Do dotazníku jsem nezahrnovala slova, která zná každý (jako *naranja* či *albañil*), ale snažila jsem se vybrat spíše slova specifitější pro tuto jazykovou oblast. Zároveň jsem se však také vyvarovala příliš specializované slovní zásobě, u které hrozilo, že se bude týkat dnes již velmi málo známých věcí (například v oblasti hospodářství). Při vyplňování dotazníku měl respondent rozhodnout, zda dané slovo zná, co znamená a nakonec vysvětlit, v jakém kontextu slovo používá (pokud ho používá).

5.3. Postup

Jak jsem již zmínila v předchozím odstavci, výzkum jsem prováděla přímo v terénu metodou dotazníků. Fyzicky jsem tedy respondenty oslovovala a žádala je, zda by mi pro studijní účely mohli dotazník vyplnit. K výzkumu jsem použila celkem 50 dotazníků. Jedná se sice o velmi omezený vzorek, ale pro účely této práce je to vzorek dostačující.

V následujících čtyřech tabulkách jsou zaznamenány celkové počty respondentů podle vybraných kritérií.

	Muži	Ženy
Počet respondentů	21	29

Tabulka 1: Počet respondentů podle pohlaví

	Méně než 20 let	20 - 30 let	30 - 40 let	40 - 50 let	50 a více let
Počet respondentů	4	22	6	8	10

Tabulka 2: Počet respondentů podle věku

	Bez vzdělání	Základní či středoškolské vzdělání	Vysokoškolské vzdělání
Počet respondentů	0	15	35

Tabulka 3: Počet respondentů podle vzdělání

	Granada (hlavní město) / Granada (hlavní město)	Granada (region) / Granada (hlavní město)	Mimo Granadu (jiný region, země) / Granada (hlavní město)
Počet respondentů	23	16	11

Tabulka 4: Počet respondentů podle místa původu a aktuálního bydliště

Při samotném dotazování respondentů jsem pak pracovala s těmito slovy:

Adelfa f. ‚oleandr‘; **ajuar** m. ‚vybavení domácnosti, vybavení pro nevěstu, výbavička pro miminko‘; **albahaca** f. ‚bazalka‘; **alcachofa** f. ‚artyčok‘; **alcahuete, -ta** m./f. ‚dohazovač/-ka, kuplíř/-ka‘; **alcoba** f. ‚ložnice‘; **aldeana** f. ‚spodnička‘; **alfiletero** m. ‚krabička na špendlíky, jehelníček‘; **alfira** f. synonymum pro ‚adelfa‘; **alhucema** f. ‚levandule‘; **alloza** f. ‚nezralá mandle‘; **almáciga** f. ‚semeník rajčat a paprik‘; **baldío** adj. ‚neobděláný (půda)‘; **balsa** f. ‚nádrž na vodu či olej, vor‘; **candilico** m. ‚světluška‘; **cefrí** f. ‚spodní část hrnčířské pece‘; **mancaje** m. ‚nástroj na kypření, plení půdy‘; **panocha** f. ‚klas‘; **rambla** f. ‚bulvár, třída, strouha‘; **tarquín** m. ‚bahno‘; **zafa** f. ‚umývadlo‘; **zocato** adj. ‚levoruký‘.

Po sesbírání všech dotazníků jsem vyhodnotila odpovědi respondentů a zaznamenala je do dalších pěti tabulek. V první z těchto tabulek jsem se zaměřila pouze na to, kolik z dotazovaných respondentů dané slovo zná či nezná. Dále jsem však zkoumala také to,

jak se výsledky liší podle pohlaví, věku, vzdělání či místa narození a bydliště dotazovaných osob.

	Respondent slovo zná	Respondent slovo nezná
Adelfa	28x (56 %)	21x (42 %)
Ajuar	39x (78 %)	11x (22 %)
Albahaca	49x (98 %)	1x (2 %)
Alcachofa	50x (100 %)	0x (0 %)
Alcahuete, -ta	32x (64 %)	18x (36 %)
Alcoba	40x (80 %)	10x (20 %)
Aldeana	0x (0 %)	50x (100 %)
Alfiletero	31x (62 %)	19x (38 %)
Alfira	0x (0 %)	50x (100 %)
Alhucema	10x (20 %)	40x (80 %)
Alloza	5x (10 %)	45x (90 %)
Almáciga	5x (10 %)	45x (90 %)
Baldío	23x (46 %)	27x (54 %)
Balsa	43x (86 %)	7x (14 %)
Candilico	0x (0 %)	50x (100 %)
Cefrí	0x (0 %)	50x (100 %)
Mancaje	7x (14 %)	43x (86 %)
Panocha	34x (68 %)	16x (32 %)
Rambla	42x (84 %)	8x (16 %)
Tarquín	1x (2 %)	49x (98 %)
Zafa	20x (40 %)	30x (60 %)
Zocato	25x (50 %)	25x (50 %)

Tabulka 5: Znalost vybraných slov

Z tabulky číslo pět jasně vyplývá, že dotazovaný vzorek respondentů zdaleka nezná všechna vybraná slova, která by se na území Granady údajně měla stále používat. Většina nebo alespoň více než polovina respondentů však zná slova **ajuar** (78 %), **albahaca** (98 %), **alcachofa** (100 %), **alcahuete** (64 %), **alcoba** (80 %), **alfiletero** (62 %), **balsa** (86 %), **panocha** (68 %) a **rambla** (84 %) a tato slova i aktivně používají. Můžeme si povšimnout, že například v případě potravin a bylinek, které se dodnes hojně vyskytují, je znalost pojmů v podstatě stoprocentní. Arabské názvy pro bazalku a artyčok se tedy i dnes zcela běžně používají a téměř většina obyvatel je proto zná, a i aktivně užívá. Zajímavější je však pozastavit se i nad slovy s více významy, konkrétně slovy **ajuar**, **balsa** a **rambla**, a následně pozorovat, kolik respondentů zná jaký

význam. Slovo **ajuar** používá většina dotázaných s významem ‚výbava pro nevěstu‘, sedm jich pak slovo spojuje ještě s významem ‚vybavení domácnosti‘. Jako ‚výbavička pro miminko‘ neznal tento pojem žádný z respondentů. V případě slova **balsa** více dotázaných popsalo slovo jako nádrž (ať už na vodu, nebo i na olej), už méně z nich si pak tento pojem spojuje s překladem ‚vor‘. Co se pak týče pojmu **rambla**, jak bychom možná očekávali, většina respondentů uvedla, že se jedná o bulvár či třídu, asi o polovinu méně jich pak zná slovo jako synonymum pro výmol či strouhu. Dále je také zajímavé, že jeden z respondentů uvedl, že používá slovo **panocha** ve významu *dinero* ‚peníze‘.

Naopak téměř nebo vůbec nikdo z respondentů neznal slova **aldeana**, **alfira**, **alhucema**, **alloza**, **almáciga**, **candilico**, **cefrí**, **mancaje** a **tarquín**. U některých z těchto slov je zřejmé, že se jedná o specifictější slovní zásobu, která je již trochu zastaralejší a spojená s konkrétními odvětvími, například s hospodářstvím. I když se však nejedná o slova vysloveně archaická, z výzkumu se ukázalo, že pokud se dotazovaná osoba v daném prostředí nepohybuje, většinou tyto pojmy neznala. Je však velmi zajímavé, že u několika slov velké množství respondentů neznalo „dotazovaný“ význam slova, ale předpokládali význam jiný. To se týkalo konkrétně slov **aldeana**, kdy si respondenti mysleli, že jde o ženské adjektivum od slova *aldeano* ‚vesnický‘; **candilico**, v jehož případě si část dotazovaných myslela, že jde o zdobnělinu slova *candil* ‚lampa‘ a **mancaje**, kdy část respondentů uvedla, že slovo používají ve smyslu torpe ‚nešikovný, hloupý‘.

Slova **adelfa**, **baldío**, **zafa** a **zocato** pak zná cca polovina dotazovaných. V případě slova **adelfa** se tři z respondentů mylně domnívali, že se jedná o vlastní jméno, a čtyři respondenti pak slovo **zocato** používá ve smyslu *estúpido* ‚hloupý‘.

	Muži	Ženy
Adelfa	14x (67 %)	14x (48 %)
Ajuar	14x (67 %)	25x (86 %)
Albahaca	20x (95 %)	29x (100 %)
Alcachofa	21x (100 %)	29x (100 %)
Alcahuete, - ta	10x (48 %)	22x (76 %)
Alcoba	21x (100 %)	23x (79 %)
Aldeana	0x (0 %)	0x (0 %)
Alfiletero	12x (57 %)	19x (66 %)
Alfira	0x (0 %)	0x (0 %)

Alhucema	6x (29 %)	4x (14 %)
Alloza	2x (10 %)	3x (10 %)
Almáciga	2x (10 %)	3x (10 %)
Baldío	11x (52 %)	12x (41 %)
Balsa	21x (100 %)	22x (76 %)
Candilico	0x (0 %)	0x (0 %)
Cefrí	0x (0 %)	0x (0 %)
Mancaje	2x (10 %)	5x (17 %)
Panocha	13x (62 %)	21x (72 %)
Rambla	19x (90 %)	23x (79 %)
Tarquín	0x (0 %)	1x (3 %)
Zafa	10x (48 %)	10x (34 %)
Zocato	13x (62 %)	12x (41 %)

Tabulka 6: Znalost slov podle pohlaví

Do tabulky číslo šest jsem zaznamenala, jak se znalost vybraných slov liší podle pohlaví respondentů, a následně zkoumala, zda má toto kritérium na výsledek nějaký zásadní vliv.

Podle výsledků, které z této části výzkumu vyplývají, si můžeme všimnout, že jisté výrazy zná více žen než mužů. Jedná se hlavně o slova **ajuar** (86 % žen, 67 % mužů), **alcahuate, -ta** (76 % žen, 48 % mužů), **alfiletero** (66 % žen, 57 % mužů), **mancaje** (17 % žen, 10 % mužů) a **panocha** (72 % žen, 62 % mužů). Mohli bychom se domnívat, že znalost těchto pojmů ovlivňuje tradiční genderové rozdělení společnosti a také stereotypy s tím spojené. Pakliže se zaměříme například na slova **ajuar**, **alcahuate, -ta** či **alfiletero** čili v překladu ‚vybavení domácnosti, výbava pro nevěstu‘; ‚dohazovač/-ka, kuplíř/-ka‘ a ‚krabička na špendlíky‘; jedná se o výrazy, které se podle tradičního genderového rozdělení společnosti týkají spíše žen.

U slov **mancaje** a **panocha** už pak tato teorie nefunguje, nicméně můžeme se domnívat, že znalost těchto pojmů ovlivňuje povolání či prostředí, v jakém se daná respondentka pohybuje. V tomto případě to tedy pravděpodobně bude oblast hospodářství nebo nějakého řemesla, například pekařství. Další, dodatečnou otázkou spojenou s povoláním by pak mohl být i věk respondentek. U posledních dvou zmíněných slov totiž není vyloučené, že by respondentky pravděpodobně mohly být starší. Tento aspekt si však necháme na později, jelikož se mu budeme věnovat v následujících tabulkách.

Když se pak podíváme ještě na zbytek dotazovaných pojmů, je podle počtu odpovědí jasně vidět, že pohlaví respondentů jejich znalost nijak výrazně neovlivňuje. A v některých případech jsou počty dokonce úplně stejné. Celkově zde tedy vyvstává závěr, že až na několik konkrétních slov nemá pohlaví dotázaných na znalost vybraných výrazů nijak zásadní vliv.

Co se tedy týče výše zmíněných domněnek a teorií ohledně pohlaví dotazovaných respondentů, určitě nejsou zcela vyloučené. Myslím si však, že je nelze považovat za stoprocentní či pravdivé a dle mého názoru by si toto kritérium ještě zasloužilo podrobnější výzkum.

	Méně než 20 let	20 - 30 let	30 - 40 let	40 - 50 let	50 a více let
Adelfa	0x (0 %)	7x (32 %)	4x (67 %)	7x (88 %)	10x (100 %)
Ajuar	4x (100 %)	12x (55 %)	5x (83 %)	8x (100 %)	10x (100 %)
Albahaca	4x (100 %)	22x (100 %)	6x (100 %)	8x (100 %)	9x (90 %)
Alcachofa	4x (100 %)	22x (100 %)	6x (100 %)	8x (100 %)	10x (100 %)
Alcahuete, -ta	2x (50 %)	15x (68 %)	2x (33 %)	5x (63 %)	8x (80 %)
Alcoba	4x (100 %)	14x (64 %)	4x (67 %)	8x (100 %)	10x (100 %)
Aldeana	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Alfiletero	4x (100 %)	10x (45 %)	0x (0 %)	8x (100 %)	9x (90 %)
Alfira	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Alhucema	0x (0 %)	1x (5 %)	0x (0 %)	2x (25 %)	7x (70 %)
Alloza	0x (0 %)	1x (5 %)	0x (0 %)	2x (25 %)	2x (20 %)
Almáciga	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	1x (13 %)	4x (40 %)
Baldío	2x (50 %)	5x (23 %)	2x (33 %)	5x (63 %)	9x (90 %)
Balsa	4x (100 %)	18x (82 %)	5x (83 %)	6x (75 %)	10x (100 %)
Candilico	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Cefrí	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Mancaje	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	1x (13 %)	6x (60 %)
Panocha	0x (0 %)	13x (59 %)	3x (50 %)	8x (100 %)	10x (100 %)
Rambla	0x (0 %)	19x (86 %)	6x (100 %)	7x (88 %)	10x (100 %)
Tarquín	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)	1x (10 %)
Zafa	0x (0 %)	3x (14 %)	2x (33 %)	5x (63 %)	9x (90 %)
Zocato	0x (0 %)	4x (18 %)	1x (17 %)	8x (100 %)	10x (100 %)

Tabulka 7: Znalost slov podle věku

V tabulce číslo sedm jsem se zaměřila na další kritérium výzkumu, kterým byl věk respondentů. Respondenty jsem rozdělila do pěti věkových kategorií (viz Tabulka 7 výše) a následně pozorovala, zda má tento aspekt na odpovědi a znalost pojmů vliv.

Mým problémem v této části výzkumu byla skutečnost, že se mi bohužel nepodařilo získat stejný počet odpovědí od všech věkových kategorií. Nejméně odpovědi jsem získala od respondentů mladších dvaceti let (čtyři respondenti), nejvíce od těch ve věkovém rozmezí dvaceti až třiceti let (dvacet dva respondentů). Respondentů od třiceti do čtyřiceti let pak bylo šest, od čtyřiceti do padesáti let osm a v kategorii padesát a více let bylo respondentů deset. Při porovnávání množství odpovědí respondentů, kteří daná slova znají, je proto nutné tuto skutečnost zohlednit. Poměry odpovědí nejsou rovnocenné a zkreslují, nicméně i tak se dá s těmito čísly pracovat.

I když tedy ve všech věkových kategoriích nepracujeme se stejnými počty, přesto na číslech můžeme pozorovat jisté závěry. U mnoha slov je totiž zřejmé, že je znají převážně starší respondenti, a mladší generace už je v podstatě nepoužívají. Mezi tato slova patří **adelfa**, **alhucema**, **alloza**, **almáciga**, **baldío**, **mancaje**, **tarquín**, **zafa** a **zocato**. Když se na ně zaměříme v Tabulce 7, vidíme, že i přes celkový menší počet respondentů u posledních dvou kategorií je právě v těchto kategoriích zná největší počet dotazovaných (**adelfa** – 88 % a 100 %, **alhucema** – 90 %, **alloza** – 25 % a 20 %, **almáciga** – 13 % a 40 %, **baldío** – 63 % a 90 %, **mancaje** – 13 % a 60 %, **tarquín** – 10 %, **zafa** – 63 % a 90 %, **zocato** – 100 %). Z této skutečnosti tedy můžeme vyvodit závěr, že používání velké části lokální arabské slovní zásoby, která byla zkoumána, se postupem času mění, a mladé generace už tyto výrazy většinou moc neznají.

Na druhou stranu o zbytku zkoumaných slov až na výjimky, které už ve výše zmiňovaných významech opravdu nikdo nezná (**aldeana**, **alfira**, **candilico**, **cefrí**), můžeme prohlásit, že jsou všemi věkovými skupinami stále používaná a téměř sto procent dotazovaných je bezpečně zná. U těchto výrazů je zřejmé, že jsou stále spjaté s každodenním životem běžných lidí a že se proto v jejich aktivní slovní zásobě i nadále vyskytují.

Závěrem bych k této části výzkumu dodala, že věk, jak se ukázalo, je pro můj výzkum velmi důležitý faktor a hraje zde opravdu zásadní roli. Starší respondenti totiž v průměru znají mnohem více dotazovaných slov než ti mladší.

	Bez vzdělání	Základní či středoškolské vzdělání	Vysokoškolské vzdělání
Adelfa	0x (0 %)	8x (53 %)	20x (57 %)
Ajuar	0x (0 %)	11x (73 %)	28x (80 %)
Albahaca	0x (0 %)	15x (100 %)	34x (97 %)
Alcachofa	0x (0 %)	15x (100 %)	35x (100 %)
Alcahuete, -ta	0x (0 %)	7x (47 %)	25x (71 %)
Alcoba	0x (0 %)	11x (73 %)	29x (83 %)
Aldeana	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Alfiletero	0x (0 %)	11x (73 %)	20x (57 %)
Alfira	0x (0 %)	0x (0%)	0x (0 %)
Alhucema	0x (0 %)	4x (27 %)	6x (17 %)
Alloza	0x (0 %)	1x (7 %)	4x (11 %)
Almáciga	0x (0 %)	1x (7 %)	4x (11 %)
Baldío	0x (0 %)	5x (33 %)	18x (51 %)
Balsa	0x (0 %)	10x (67 %)	33x (94 %)
Candilico	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Cefrí	0x (0 %)	0x (0 %)	0x (0 %)
Mancaje	0x (0 %)	1x (7 %)	6x (17 %)
Panocha	0x (0 %)	13x (87 %)	21x (60 %)
Rambla	0x (0 %)	11x (73 %)	31x (89 %)
Tarquín	0x (0 %)	0x (0 %)	1x (3 %)
Zafa	0x (0 %)	8x (53 %)	12x (34 %)
Zocato	0x (0 %)	10x (67 %)	15x (43 %)

Tabulka 8: Znalost slov podle vzdělání

Do osmé tabulky (viz výše) jsou zaznamenány odpovědi respondentů podle vzdělání. I zde jsou bohužel počty odpovědí trochu v nepoměru, protože většina dotázaných měla vysokoškolské vzdělání (celkem třicet pět respondentů). Dotázaných se základním či středoškolským vzděláním pak bylo méně, a to patnáct respondentů. Úplně bez vzdělání nebyl žádný respondent.

Když se na čísla v Tabulce 8 podíváme, nelze z nich rozpoznat žádný jednoznačný výsledek. Vůči celkovému množství respondentů v každé ze skupin nemá počet kladných odpovědí určující znalost pojmů v podstatě žádný vztah. Mohli bychom si z čísel vyvodit, že dotazovaná slova zná více lidí spíše s vysokoškolským než základním či středoškolským vzděláním, avšak rozdíly zde nejsou tak velké a pro dokazování jakýchkoli teorií proto nejsou dostačující.

Jak tedy z výše zmíněných závěrů vyplývá, faktor vzdělání není pro výzkum tohoto typu tolik důležitý a nemá na znalost dotazovaných slov velký vliv.

	Granada / Granada (hlavní město)	Okolí Granady / Granada	Mimo Granadu / Granada
Adelfa	12 (52 %)	11 (69 %)	5 (45 %)
Ajuar	19 (83 %)	12 (75 %)	8 (73 %)
Albahaca	23 (100 %)	16 (100 %)	11 (100 %)
Alcachofa	23 (100 %)	16 (100 %)	11 (100 %)
Alcahuete, -ta	17 (74 %)	10 (63 %)	5 (45 %)
Alcoba	20 (87 %)	12 (75 %)	8 (73 %)
Aldeana	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Alfiletero	15 (65 %)	12 (75 %)	4 (36 %)
Alfira	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Alhucema	5 (22 %)	5 (31 %)	0 (0 %)
Alloza	0 (0 %)	4 (25 %)	1 (9 %)
Almáciga	3 (13 %)	2 (13 %)	0 (0 %)
Baldío	9 (39 %)	10 (63 %)	4 (36 %)
Balsa	20 (87 %)	13 (81 %)	10 (91 %)
Candilico	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Cefrí	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Mancaje	3 (13 %)	4 (25 %)	0 (0 %)
Panocha	15 (65 %)	14 (88 %)	5 (45 %)
Rambla	20 (87 %)	11 (69 %)	11 (100 %)
Tarquín	0 (0 %)	1 (6 %)	0 (0 %)
Zafa	10 (43 %)	8 (50 %)	2 (18 %)
Zocato	12 (52 %)	12 (75 %)	1 (9 %)

Tabulka 9: Znalost slov podle místa původu a bydliště

Poslední, devátá tabulka zachycuje znalost slov podle místa původu a aktuálního bydliště respondentů. Tabulka je rozdělená na tři skupiny. První skupinu tvoří respondenti, kteří pocházejí z hlavního města Granady a také tam aktuálně bydlí. Respondentů z této skupiny je nejvíce, a to dvacet tři. Druhou skupinu tvoří respondenti, kteří pocházejí z vesnic v okolí hlavního města Granady, ale žijí v hlavním městě. Tuto skupinu tvoří celkem šestnáct dotazovaných. Třetí skupinu pak tvoří ti, kteří pocházejí z jiného španělského regionu či dokonce z jiné země, ale do Granady se přestěhovali a teď v ní žijí. Tato skupina obsahuje jedenáct respondentů.

I přesto, že všechny tři skupiny neobsahují stejný počet respondentů, z výsledků lze myslím dobře vyvodit několik závěrů. Jedním a celkem jasně viditelným je, že respondenti pocházející z jiných španělských regionů či dokonce z jiné země neznají zdaleka tolik pojmů jako ti, kteří pocházejí přímo z Granady nebo z jejího okolí. Na tomto faktu se tedy dokazuje, že vybraná slovní zásoba je opravdu velmi lokální a potvrzuje se tím také prvotní hypotéza, že původ respondentů je jedním z faktorů, které znalost pojmů silně ovlivňují.

Co se pak týče porovnání prvních dvou skupin z Tabulky 9, i zde si lze všimnout několika věcí. První z nich je, že respondenti z obou těchto skupin znají výrazně větší množství výrazů než respondenti, kteří nejsou původem z Granady. Zkoumaná slova jsou výrazně lokální a lidé, kteří se v granadském regionu nenarodili, jich proto velké množství až na výjimky neznají. Dále si však myslím, že je určitě zajímavé zmínit i fakt, že lidé pocházející z venkova znají v průměru více slov z oblasti hospodářství či plodin než lidé pocházející přímo z hlavního města. Jedná se například o slova **adelfa**, **alhucema**, **alloza**, **baldío**, **mancaje**, **panocha** či **tarquín**. Podle tabulky tedy můžeme usoudit, že lidé původem z venkovských oblastí, které byly a dodnes jsou tradičně zaměřené více hospodářsky, mají v tomto směru slovní zásobu mnohem bohatší.

A když se pak podíváme na slova obecnější, která jsou svým užitím dodnes velmi frekventovaná a týkají se běžné domácnosti (například **alcoba**, **albahaca**, **rambla**), je podle čísel v tabulce zcela jasné, že tyto výrazy znají v regionu Granada všichni, dokonce i ti původem odjinud.

Z analýzy Tabulky 9 tedy vyplývá, že převážně místo původu respondentů je pro výzkum velmi důležité a hraje zde ve znalosti slov klíčovou roli.

5.4. Výsledky

Po zanesení všech informací do tabulek a jejich zhodnocení jsem došla hned k několika závěrům:

- a) Většina respondentů zná slova **ajuar**, **albahaca**, **alcachofa**, **alcahuete**, **alcoba**, **alfiletero**, **balsa**, **panocha** a **rambla**. Jedná se o výrazy, které jsou dodnes součástí každodenního slovníku obyvatel Granady, a proto jsou také velmi aktivně užívané.
- b) Naopak téměř žádný z respondentů nezná (v dotazovaném významu) slova **aldeana**, **alfira**, **alhucema**, **alloza**, **almáciga**, **candilico**, **cefrí**, **mancaje** a **tarquín**. V tomto případě jde o slovní zásobu specifitější, která se většinou

váže k danému odvětví. Proto pokud se daný respondent v tomto prostředí nepohybuje, většinou tato slova ani nezná.

- c) Slova **adelfa**, **baldío**, **zafa** a **zocato** zná cca polovina dotazovaných.
- d) Při zkoumání pohlaví respondentů se ukázalo, že některá dotazovaná slova zná větší množství žen než mužů. Mohlo by to být z důvodu tradičního genderového rozdělení společnosti, anebo také proto, že se respondentky více pohybují v daném prostředí. Tyto hypotézy však nemohu stoprocentně potvrdit. Navíc pro většinu zbylých slov neplatí, takže závěrem můžeme říct, že až na několik případů nemá pohlaví na znalost pojmů zásadní vliv.
- e) Na rozdíl od pohlaví hraje ve výzkumu důležitou roli věk. Ukázalo se, že čím jsou respondenti starší, tím více slov znají a naopak. Z této skutečnosti tedy můžeme vyvodit, že slovní zásoba respondentů se podle věku mění a některá zkoumaná slova jsou už tudíž zastaralá.
- f) Vzdělání respondentů nehrálo při tomto výzkumu nijak zásadní roli. Je sice pravdou, že někteří dotazovaní s vysokoškolským vzděláním znali více pojmů, celkově však tento faktor není tak důležitý.
- g) Místo původu a aktuálního bydliště je však pro výzkum klíčové. Z výsledků jasně vyplývá, že respondenti narození mimo Granadu znají výrazně méně slov než respondenti z Granady. Tím se tedy potvrzuje, že tato vybraná slovní zásoba je výrazně lokální. Dále jsem také došla k závěru, že lidé z venkova v průměru znají více výrazů spojených s ním (například v oblasti hospodářství) než lidé pocházející přímo z hlavního města.

Jako výsledek výzkumu se tedy ukázalo být následující: stáří knihy, ze které jsem pro výzkum vycházela, hraje zásadní roli. I takto specifická slovní zásoba se s časem mění, a proto jsou dnes již některá slova zastaralá a lidé (hlavně ti mladší) je téměř neznají. Z tohoto důvodu byl tedy pro výzkum důležitý věk respondentů, který tuto hypotézu potvrdil. Dále se pak potvrdila i hypotéza ohledně místa původu a bydliště respondentů. Lidé pocházející přímo z Granady znají mnohem více dotazovaných pojmů, než ti narození v jiném regionu nebo zemi. Naopak pohlaví a vzdělání neměly na konečné výsledky velký vliv.

Závěrem je však nutné zdůraznit, že všechny výše uvedené výpočty a výsledky výzkumu je nutné brát s rezervou, jelikož pro jeho zpracování nebyla použita žádná statistická metoda a také vzorek respondentů je velmi malý.

6. Závěr

Cílem této práce bylo představit arabský element v granadském nářečí, a to hned v několika rovinách. Historicko-kulturní přehled zasadil do kontextu přítomnost Arabů na Pyrenejském poloostrově a poukázal na jejich vliv na tehdejší španělskou společnost. Tato kapitola nám navíc objasnila přínos, který Arabové na poloostrově měli. Na závěr jsme pak stručně popsali i historii Arabů přímo v Granadě.

Další část se zabývala vlivem arabštiny na španělštinu v průběhu staletí. Přiblížila nám oblasti španělské slovní zásoby, které arabština poznamenala, a představila i morfologické, syntaktické a foneticko-fonologické aspekty přejímání arabských slov. V neposlední řadě jsme se seznámili také s tím, co to vůbec arabismus je, nebo jak jsou charakterizována výpůjčková slova.

Poté jsme se zabývali andaluským dialektem a došli k závěru, že obě jeho varianty, východní i západní, jsou velmi rozdílné. Následně jsme se však zaměřili pouze na dialekt východní Andalusie a na oblast Granady a popsali jeho nejvýraznější fonetické aspekty.

Praktická část práce se pak zabývala terénním výzkumem znalosti vybraných arabismů v oblasti Granady. Zkoumané dotazníky potvrdily naši hypotézu, že vybraná slovní zásoba se s časem mění, a lidé zdaleka neznají všechna slova, která by se v Granadě měla stále používat. Výzkum také dokázal, že znalost slov je výrazně ovlivňována věkem respondentů a místem jejich bydliště a původu. Naopak pohlaví a vzdělání nehrálo ve výzkumu tak velkou roli.

Tato práce se tedy pokusila přiblížit arabský prvek v oblasti Granady hned z několika různých pohledů a zároveň dokázat, zda je vliv arabštiny na granadský dialekt stále tak velký, jako tomu bylo v minulosti. A i když jsme se přesvědčili, že některá slovní zásoba se z granadského nářečí již pomalu vytrácí, není pochyb o tom, že přítomnost Arabů zde bude přežívat ještě dlouho.

Resumé

Tato práce nejdříve popisuje historicko-kulturní kontext přítomnosti Arabů na Pyrenejském poloostrově, jejich vliv na španělskou společnost a jejich přínos. Také stručně nastiňuje historii Arabů v regionu Granada.

Dále se zabývá vlivem arabštiny na samotnou španělštinu, a to převážně v oblasti slovní zásoby. Zmiňuje však také některé morfologické, syntaktické a foneticko-fonologické aspekty arabismů a přejímání arabských slov. Věnuje se i pojmům arabismus a slovní výpůjčka.

V následující části práce je zběžně popsán andaluský dialekt, přičemž se práce dále zaměřuje hlavně na fonetické nářeční charakteristiky východní Andalusie a oblasti Granady. Zmíněno je *ceceo*, *yeísmo*, frikatizace fonému [t̪s], aspirace a ztráta koncového -s, otevřené vokály, konsonanty -r a -l na konci slabiky, výslovnost hlásky *j*, typy *s* a ztráta intervokalického -d-.

Praktická část je pak zaměřená na terénní dotazníkový výzkum v oblasti Granady a zkoumání znalosti vybrané slovní zásoby arabského původu. Výzkum nakonec dokázal, že respondenti neznají všechna dotazovaná slova a že se některé arabismy z jejich slovníku postupem času vytrácí. Tyto závěry však byly značně ovlivněny věkem a také místem původu dotazovaných. Naopak pohlaví a vzdělání nebylo pro výzkum tohoto typu tolik důležité.

Resumen

En primer lugar, el trabajo presenta el contexto histórico y cultural de la presencia árabe en la península Ibérica, su influencia a la sociedad española y su contribución a ella. El trabajo también menciona la historia de los árabes en la región de Granada.

La siguiente parte se dedica a la influencia del árabe al español, especialmente en el área del vocabulario. Luego nombra algunos aspectos morfológicos, sintácticos, fonéticos y fonológicos de los arabismos y la adopción de las palabras árabes en español. Últimamente se explican brevemente los términos del arabismo y de los préstamos de otras lenguas.

El tercer capítulo de este trabajo se ocupa de la breve descripción del dialecto andaluz con la orientación al andaluz oriental y la parte de Granada. Se presenta el *ceceo*, el *yeísmo*, la fricativización de [t̪s̪], la aspiración y la pérdida de la -s final, las vocales abiertas, las consonantes -r y -l al final de las sílabas, la pronunciación de la jota, los tipos de la s y la pérdida intervocálica de la -d-.

La parte práctica final se dedica a la investigación del conocimiento de los seleccionados términos árabes en la región de Granada. La investigación comprobó que la gente no sabe todas las palabras encuestadas y que algunos arabismos desaparecen con el tiempo. Esta conclusión fue notablemente afectada por la edad y el lugar de origen de los encuestados. Por otro lado, su sexo y educación no se comprobaron como tan importantes en este tipo de investigación.

Résumé

At first, the thesis describes the historical and cultural context of the Arabic presence on the Iberian Peninsula, their influence on the Spanish society and their contribution to it. The thesis also mentions the history of Arabs in the region of Granada.

The next part is dedicated to the influence of Arabic on Spanish, especially in the area of vocabulary. It also lists some of the morphological, syntactical and phonetical aspects of Arabisms and the adoption of Arabic words in Spanish. Lastly, it explains the terms Arabism and adopted word.

The third chapter of the thesis briefly describes the Andalusian dialect, but it focuses mainly on the dialect of Eastern Andalusia, especially Granada. It mentions the terms *ceceo*, *yeísmo*, phoneme [t̪s̪], the aspiration and loss of *-s* at the end of words, open vowels, consonants *-r* and *-l* at the end of syllables, the pronunciation of the *j* sound, types of *s* and the loss of intervocalical *-d-*.

The practical part is then dedicated to the questionnaire survey, the research of selected vocabulary of Arabic origin and its knowledge among people in the region of Granada. In the end, the survey proved that the respondents don't know all the selected words and that some Arabisms tend to disappear from their vocabulary. This conclusion was heavily impacted by the age and the place of origin of all respondents. On the other hand, their gender or education didn't show as that important.

Bibliografie

- ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el español de España*. Barcelona: Editorial Ariel S. A., 1996. ISBN 978-84-344-8217-3.
- CASTRO, Américo, PEÑALVER CASTILLO, Manuel. *La enseñanza del español en España. El habla andaluza. Lingüistas del pasado y del presente*. Almería: Universidad de Almería. Servicio de Publicaciones, 2001. ISBN 84-8240-499-7.
- COROMINAS, Joan, PASCUAL, José. *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos, 1980. ISBN 84-249-1362-0.
- COROMINAS, Joan. *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*. Madrid: Gredos, 1954. ISBN 84-249-1321-3.
- GARULO MUÑOZ, Teresa. *Los Arabismos en el Léxico Andaluz*. Madrid: Instituto Hispano-Arabe de Cultura, 1983. ISBN 84-7472-054-0.
- CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2010, 219 s. Stručná historie států, sv. č. 72. ISBN 978-80-7277-478-4.
- LAPESA, Rafael. *Historia de la lengua española*. Novena edición corregida y aumentada. Madrid: Gredos, 1986. Biblioteca románica hispánica. ISBN 84-249-0072-3.
- LLORENTE, Antonio. *El andaluz occidental y el andaluz oriental*. El habla andaluza. Actas del Congreso del Habla Andaluza. Sevilla, 1997.
- MAÍLLO SALGADO, Felipe. *Los arabismos del castellano en la Baja Edad Media: consideraciones históricas y filológicas*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 1998. ISBN 84-7481-993-8.
- NARBONA JIMÉNEZ, A., CANO AGUILAR, R., MORILLO-VELARDE PÉREZ, R. *El español hablado en Andalucía*. Barcelona: Ariel, 1998. ISBN 84-344-8225-8.
- POCKLINGTON, Robert. El sustrato arábigo-granadino en la formación de los dialectos orientales del Andaluz. *Revista de Filología Española*. 1986. ISSN 0210-9174.

Elektronické zdroje

- ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. *El reajuste de las sibilantes*. [online]. 2019. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.delcastellano.com/reajuste-sibilantes/>.
- BĚLEHRÁDKOVÁ, Kateřina. *Arabismy v současné španělštině*. [online]. Praha, 2014. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/135938/>.
- BŘESKÁ, Jana. *Muslimové v současném Španělsku a španělský oficiální islám*. [online]. Praha, 2008. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/16560/150012142.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- CANO AGUILAR, Rafael. *La historia del andaluz*. [online]. Sevilla, 2001. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/31198/La%20historia%20del%20andaluz.pdf;jsessionid=3243F6F6F64E64BB802357A98C54FC1F?sequence=1>.
- El español hablado en Andalucía: *Una primera mirada sobre el andaluz*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/01_una_primera_mirada.html.
- El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/03_la_pronunciacion_andaluza_ext.html.
- FENCLOVÁ, Nikola. *Vznik a počátky španělské inkvizice*. [online]. Plzeň, 2017. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/28619/1/BP%20Nikola%20Fenclova.pdf>.
- GARCÍA MOUTON, Pilar. *El atlas lingüístico y etnográfico de Andalucía. Hombres y mujeres. Campo y ciudad*. [online]. 1992. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: https://digital.csic.es/bitstream/10261/13687/1/garcia_mouton_pilar_1992b.pdf.
- GLACOVÁ, Denisa. *Muslimské Španělsko*. [online]. Praha, 2018. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/muslimske-spanelsko/>.
- HANUSOVÁ, Martina. *Otázka morisků v Cervantesově době*. [online]. Praha, 2016. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/74844/BPTX_2014_2_11210_0_409355_0_165033.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

HÁJKOVÁ, Simona. *Proměny vztahu křesťanství k islámu: Španělsko pod nadvládou Arabů*. [online]. Plzeň, 2013. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/9701/1/Hajkova_Simona_Spanelsko_pod_nadvladou_Arabu.pdf.

CHYBÍKOVÁ, Zuzana. *Základní znaky mluvené španělštiny v Andalusii*. [online]. Praha, 2013. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/114178/>.

MACHÁLEK, Vít. *In hoc signo vinces. Vítězství kříže nad půlměsícem v knihách Louise de Wohla*. [online]. Praha, 2014. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/96643/1386431_vit_michalek_255-265.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

NARBONA JIMÉNEZ, Antonio. *Conciencia lingüística de los andaluces*. [online]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: http://grupo.us.es/ehandalucia/andaluz_y_sociedad.html.

NEKULA, Marek. *Adaptace výpůjček*. [online]. Praha, 2017. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ADAPTACE%20VÝPŮJČEK>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española*. 23.^a ed. [online]. Madrid, 2020. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/préstamo?m=form>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española*. 23.^a ed. [online]. Madrid, 2020. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://dle.rae.es/arabismo>.

SVĚTLÁ, Jindra. *Anglické výpůjčky ve francouzské terminologii. Časopis pro moderní filologii*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 1995. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://casopispromodernifilologii.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/9/2013/01/Časopis-pro-modern%C3%AD-filologii-1995-77-2.pdf#page=13>.

TEREŠKOVÁ, Barbora. *Konec maurské Granady*. [online]. Praha, 2011. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/38034/BPTX_2009_2_0_25582_0_0_85866.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

UCIDE, 2018. *Estudio Demográfico de la población musulmana* [online]. Madrid. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: http://ucide.org/sites/default/files/revistas/27_estademograf17.pdf.

Obrázky

ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Inventario de fonemas sibilantes del español medieval – Reajuste de las sibilantes. [obrázek]. V: *El reajuste de las sibilantes*. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=A_MnzkwBXwM.

ÁVAREZ COMESAÑA, Francisco Javier. Ensondecimiento de las sibilantes sonoras – Reajuste de las sibilantes. [obrázek]. V: *El reajuste de las sibilantes*. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YXxuSTTfzuQ>.

Califato de Córdoba. [obrázek]. V: *Califato de Córdoba*. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://sites.oxy.edu/guillenf/espanol302/recursos/mapas/Califato%20de%20Córdoba.html>.

El español hablado en Andalucía: *La pronunciación andaluza*. [obrázek]. Sevilla, 2020. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: http://grupo.us.es/ehandalucia/que_es_el_andaluz/03_la_pronunciacion_andaluza_ext.html.

Geografía Lingüística: ATLAS LINGÜÍSTICO Y ETNOGRAFICO DE ANDALUCIA (ALEA). [obrázek]. Sevilla, 2013. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <http://mwenpakonnen.blogspot.com/2013/05/atlas-linguistico-y-etnografico-de.html>.

La conquista musulmana de la Península Ibérica. [obrázek]. V: *Al-Ándalus*. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: http://agrega.juntadeandalucia.es/repositorio/23032017/1f/es-an_2017032312_9130529/5_alandalus.html.

Přilohy

PALABRAS EN EL LÉXICO ANDALUZ

Veronika Feltová

veronika.feltova@seznam.cz

SEXO: masculino femenino

EDAD: menos que 20 20-30 30-40 40-50 50+

LUGAR DE ORIGEN Y RESIDENCIA ACTUAL: Granada (ambos)

EDUCACIÓN: sin educación educación primaria/secundaria educación universitaria
(empezando)

	¿Conoce esta palabra?	¿Qué significa?	¿En qué contexto lo usa? (Si lo usa)
Adelfa	☒ Sí / No	- Un tipo de verdura.	- "Ayer comí adelfas"
Alfira	Sí / ☒ No		
Aldeana	☒ Sí / No	Mujer proveniente de una aldea. Usado sobre todo en el pasado.	"Hay muchas aldeanas en el mercado" / "Las aldeanas se dirigieron a la ciudad capital"
Alcoba	☒ Sí / No	Dormitorio, no en el sentido moderno, sino lugar en el que hay una cama, o en el que los materiales que la conforman son son de mucha calidad (paja...) - En contextos literarios del pasado.	La doncella se dirigió a su alcoba.

Albahaca	☒ Sí / ☐ No	- Una especie que condimenta a las comidas.	"Le este albahaca a los espaguetis"
Rambla	☒ Sí / ☐ No	- Un	- Se que están en Barcelona, pero no se exactamente lo que son.
Alcahuete	☒ Sí / ☐ No	Hombre que hace de intermediario en asuntos amorosos.	"Fernán Górriz fue el alcahuete del arripente de Hiba, según como dice en el libro del Buen Amor"
Ajuar	☒ Sí / ☐ No	En esos Enseres que una muchacha debe preparar antes de casarse para prepararse para la vida ^{matural}	- "A los 15 años mi madre me regaló para iniciar mi propia vida una bolsa de pan"
Alcachofa	☒ Sí / ☐ No	- Un tipo de verdura.	- "Las alcachofas tienen muchas propiedades salobras"
Zafa	Sí / ☒ No		
Panocha	Sí / ☒ No		
Baldío	☒ Sí / ☐ No	- Yerme, muerto.	"El desierto es un terreno baldío, en el que no se puede cosechar nada"
Alloza	Sí / ☒ No		
Mancaje	Sí / ☒ No		
Tarquín	Sí / ☒ No		
Alfiletero	☒ Sí / ☐ No	^{objeto} Instrumento que sirve para ^{ajustar} los alfileres.	* Si no tuviera un alfiletero, perdería todos mis alfileres!
Candilico	Sí / ☒ No		
Cefri	Sí / ☒ No		

